ЛИСТИ ДО НАШИХ ПРИЯТЕЛІВ

ВИХОДИТЬ НА ПРАВАХ РУКОПИСУ. В ПРИЛЮДНУ ПРОДАЖ НЕ ПОДАЄТЬСЯ.

ВИДАЄ УКРОС

Лист перший — Лютий 1947

ЛИСТИ ДО НАШИХ ПРИЯТЕЛІВ

Живемо відірвані від рідної землі, яка є найсильнішим сполучником між людьми. Живемо розсіяні по цілій Німеччині, віддалені сотки й тисячі кілометрів від себе. Чим більше ми розділені, тим сильніше відчуваємо потребу зв'язку з собою. Обмін думок, правдива інформація, добра порада і взаїмна переписка - це ті засоби, що ними можемо хоч частинно надолужити втрату природніх зв'язків, якими є передусім прив'язання до своєї землі-батьківщини. Тому розвинулась між нами і нашими приятелями широка переписка. Цьому сприяє обставина, що минувся тотальний режим, який намагався контролювати навіть усяку приватну переписку й тягнув до відповідальности за кожну думку, що йому не подобалася.

Досі вели ми переписку з нашими приятелями індивідуальним шляхом. Але в міру того, як поширювався круг наших однодумців, ставало щораз трудніше вдержати зв'язок з усіми, що бажають з нами переписуватись у громадських справах. Тому ми рішили перейти на метод збірної переписки. Будемо видавати час від часу в однім збірнім виданню наші відповіді на питання, які найбільше інтересують наших приятелів. Не претендуємо робити з наших "Листів" ані журналу, ані газети, тому наші "Листи" виходитимуть в дуже обмеженій скількості й не подаватимуться у прилюдну продаж. Одиноке, що ми бажаємо, це дати нашим однодумцям правдиву інформацію й оцінку та наш погляд на справи, які займають увагу наших приятелів.

Укрос

* * *

М. Б-ий

ВИБОРИ ДО ЦПУЕ

Відповідаючи на запити про наше ставлення до виборів до ЦПУЕ, подаємо постанову Українського Національно-Державного Союзу в тій справі.

Оця постанова каже:

1. УНДС визнає потребу повної і всебічної підтримки єдиного ЦПУЕ з цілою його організаційною системою.

2. УНДС стоїть на тому, що ЦПУЕ мусить бути органом моральної і матеріяльної допомоги, правого захисту й влаштування української еміграції.

3. УНДС вважає, що ЦПУЕ повинно бути громадсько-допомоговою ор-

ганізацією порядку, яка не сміє бути використовувана якимнебудь політичним угрупуванням в його політичних цілях.

4. УНДС прямує до того, щоб обрані на з'їзд ЦПУЕ делегати координували свою роботу на вище зазначених засадах та щоб до нових органів ЦПУЕ увійшли особи за діловим персональним принципом, а не за партійним ключем.

5. Делегації УНДС в КУК доручається заступати вище назначені засади й рекомендувати їх іншим політичним організаціям, так членам КУК, як і не членам його.

Що ця постанова говорить?

Центральне Представництво Української Еміграції є загально-громадською цінністю і тому всі українці повинні його піддержувати, без уваги на їх такі чи інші партійні погляди, тому теж не сміє бути таких громадян, які казали б, що "не визнають" ЦПУЕ, не підпорядковуються йому, або - що більше - творять якісь власні нікому не підчинені комітети.

В національним житті треба розрізнити дві великі ділянки: громадську і політичну. Все, що відноситься питань про влаштування нашої еміграції - це належить до ділянки громадської. Отже: всі справи моральної і матеріяльної допомоги, захист прав наших людей, організація життя в таборах, самоврядування українців у таборовому побуті, фаховий вишкіл і підготовка до майбутнього виїзду за океан, зглядно, влаштування на постійне поселення, оборона наших інтересів перед військовою владою та перед німецькою адміністрацією. Все це завдання, які належать до ЦПУЕ. А всі вони входять в громадську ділянку національного життя.

Окремо від того існує ділянка політична. В ту площину входять усі справи, які відносяться формування влади й політичного проводу нації. Сюди належать теж усі питання, зв'язані з визвольною справою і завданнями української еміграції в цьому напрямі. Якими шляхами має йти український нарід до національного визволення, і якими засобами та під яким проводом - це питання української політики.

Розмежування тих двох ділянок в нашій політичній свідомості і чітке визначення меж між одною і другою ділянкою в реальній роботі є доконче потрібне. Бо тільки таким чином зможемо обмежити до конечного мінімум політичну боротьбу і взаїмне поборювання партійних груп.

Боротьба і змагання партій за владу є допускальні тільки в ділянці політичній. Зате в установах чи організаціях громадського характеру не сміє бути ніякої боротьби. Всяке партійне суперництво в тій ділянці і боротьба "за впливи" у громадських установах відбивається крайно шкідливо на їх діяльності. Тому рішуче мусимо протиставитися тій політичній боротьбі, яка від довшого часу ведеться в зв'язку з виборами до ЦПУЕ. Постала навіть теорія про те, що ці вибори мали б стати чимсь в роді народнього плебісциту, в якому малоб виявитися, кілько яка партія має процентів. Тільки хворобою розполітикування можемо пояснити собі такі погляди. Ніщо не може бути гіршою прислугою для нашої нещасної еміграції, як такий хворобливо-партійний підхід до справ ЦПУЕ.

Ради політичного уздоровлення мусимо всі без огляду на ідеологічні переконання, вимагати, щоб українські партії - всі без виїмку - визнали громадську ділянку тереном, де не вільно вести міжпартійної боротьби. В слід за цим вибори нового правління ЦПУЕ мають провести туди не партійних політиків, а громадян, які дають дотеперішньою працею найбільше запевнень, що вони по своїм знанню і по совісті переведуть справи нашої еміграції якнайкраще.

- - -

Д-Р М. ШЛЕМКЕВИЧ

У К Р А Ї Н С Ь К И Й   М И Р

/До проблеми внутрішньої політики УНДС/

Впровід

Д в а ш л я х и в н у т р і ш н ь о г о м и р у : тоталізм, єдність у різноманітності. - Духовість і культурний вік українського народу вимагають єдности у різноманітності. - Основи української єдности .. - Проблема української внутрішньої політики: - суперництва, що переходить у ворожнечу. -

Український внутрішній мир можна мислити або на основі одностайного ідейного і організаційного оформлення, або ж на основі єдности в різноманітності ідей і організаційних виявів.

Перший шлях - це шлях тоталізму. В ньому люди стають "оркестром", де за словами поета "підлегле все одній руці". Те "все" - це мислі, скеровані в офіційному напрямі монополізованою пропагандою; - це організаційні вияви тільки у згори приписаних формах; це почування, підстрижені на один бажаний для неї руки лад. Це мир тишини на кладовищі, де на всіх язиках все мовчить, - мир сонної природи під одностайною білою покрівлею снігу.

Другий шлях - це шлях свобідного вияву многогранности життя, його духового, господарського, політичного багатства. Це означає рух і суперництво різних течій у всіх ділянках і все ж їх вищу єдність у найзагальніших рямах. Коли першу методу можна порівняти з хором, де всі співають однозвучно одну й ту саму мелодію, тоді друга була б подібна до розвинутого музичного мистецтва з контрапунктовою свободою голосів, де кожен веде свою власну мелодійну лінію, а все ж разом дають суцільну гармонію. Або - взявши попередній образ - мир, осягнутий тією другою методою, можна б порівняти до гри звуків і барв і тепла серед перепосного розкішшю і тугою настрою, що все разом дає одне переживання весни.

Для українського народу і з огляду на його духовість і з огляду на його культурний вік підходить тільки друга метода внутрішнього миру. Українська вдача індивідуалістична, а свобода і справедливість відвічні мрії української душі. Свобода означає різноманітність, а справедливість - слушне місце кожній свобідній силі.

Так само культурний вік народу вимагає свободи вияву. Ми маємо ще перед собою героїчну епоху духа, в якій мусимо знайти себе самих, нашу суть. Це одна з найвідповідальніших хвилин національного самоздійснення. Без того ми стали б духовою колонією заходу, чи сходу. А за тією духовою залежністю незабаром прийшла б і господарська і політична неволя. Духове самовизначення вимагає свободи вияву творчих одиниць, отже різноманітности, в якій висловилося б усе внутрішнє багатство українства. - Є народи особливо здатні для тоталізму духа і зовнішнього уладу. Наші східні сусіди можуть бути прикладом. Інші при підкреслюваній внутрішній свободі в мисленні й творчості, почувають себе найкраще в життєвім однострою. Це можна сказати про наших нинішніх західних господарів. Український стиль духа і життя прагне і шукає єдности в свободі.

Сама свобода, різноманітність без єдности - небезпечна і коли українство мало якінебудь тоталітарні ілюзії, то саме під враженням політичних наслідків нескріпленої в єдність свободи, що виявилася в революційні роки 1917-1920, і під враженням партійного роздробу і без-

силля тридцятих років. А все ж українство має в собі стільки первнів єдности, що вони можуть врівноважити конечну для нього свободу. Завдяки трагічній історії, внутрішнім мандрівкам і перегонам населення, - український нарід один із найбільш однородних в Европі з расового і мовного погляду. Також історичні традиції не витворили внутрі народу фізких границь, як напр. у Німеччині. Наші межі були накинуті чужими силами, непризнавані самим українством. Таким чином різниці, що поставали і постають унутрі українства, - це різниці значення суперництва, що можуть знайти розряд в рямах чесної гри, а не непримиренні ворожнечі, що мусять вирішитися кров'ю і залізом.

Різноманітностей вияву і звідси суперничих напружень в українськім світі було й есть багато, чи то в духовій культурі, чи господарських течіях, чи політичних прямуваннях. Для сучасної української політики найпекучішою проблемою є ті розходження, що під впливом різних сил виходять поза межі суперництв і сягають меж внутрішньої громадянської війни.

Небезпечними вузлами в нашій історії виявилися такі суперництва: - на релігійнім полі - розділ між східньою, православною і західньою, українською греко-католицькою церквами; на геопсихологічнім полі - розділ між придніпрянцями і галичанами, чи по сучасному - між східняками і західняками; на ідеологічно-політичному полі між республіканцями і монархістами-гетьманцями, - і врешті розділ двох революційних західніх поколінь, що намагався втягнути у свій коловорот усю соборну українську громадськість.

Розумна теоретична і практична розв'язка тих проблем стає передумовою внутрішнього українського миру. Вона й є головною метою внутрішньої політики Українського Національно-Державного Союзу.

2.

Церковний комплекс: схід і захід. Божий мир в українському світі і два його носії від 16 сторіччя. - Українські джерела розділу. - Чужі тіні і втручання перемінюють суперництво в ненависницький комплекс. - Очищення і перемога над чужими впливами в обидвох церквах. - Їх символічне значення в українській духовості.

Із Божого об'явлення, - так кажуть ті, що вірять, - із моральної свідомости - кажуть ті, що мислять, - родиться певність, що є справедливість у світі і вона буде здійснена у цім, чи тім житті. Є простягнута над людиною тверда Господня десниця, що благословить добрих і "воздає злодіям за злая". - Це основи душевного скарбу, що недопускає народньої розпуки й її необчислимих наслідків; основи скарбу, що йому ім'я pax divina, Божий мир на землі.

В ньому то довгі сторіччя слави і горя жив український нарід, аж у 16-ому сторіччі пень розділився на дві галузі: східню-православну і західню, поєднану з Римом. І вони суперничали б може, як діти одного дерева, і за животворні соки, що їх черпали з одного пня і коріння, і за скорість росту вгору до сонця. Це ж були рідні сестри одного народу.

Аж оце ворожа сила встромила між молоді гілки чуже, холодне тіло. Тоді гілки де-далі розщеплювалися в напротивні сторони і з їх суперництва під впливом тих чужих сил постав на довгі часи грізний в українськім світі ненависницький комплекс.

Сам поділ зродився з власних українських джерел, з глибоких потреб душ і епохи. Треба було шукати виходу з духово-релігійного, соціяльного, державного хаосу, що в ньому знайшлася Україна. І українська церковна верхівка вбачала можливість оздоровлення відносин в духово-релігійній ділянці через оперття на устійнений вже в ту пору римський порядок. Це не було щось абсолютно нове, це було повернення обличчя до заходу, того заходу, що з ним мала Україна з давен-давна зв'язки. Ще в передхристиянську добу разом із грецьким півднем посилав захід в Україну благовістителів Христового вчення. За великих київських князів постали й підтримувалися династично-кровні зв'язки з Европою. Вони відновлялися і за Романа і за Данила. І вони поновилися в 15-ім сторіччі флорентійськими переговорами.

Але на глибокі українські мотиви, що привели до двоподілу, падає тінь чужих ворожнеч і зазіхань. Тінь давнього політичного суперництва Риму й Візантії, що вплелося в догматичні суперечки, зв'язані з іменами Фотія й Керуларія, ніколи не була грізною для українських душ, що в релігії шукали не теоретичних спорів, але життєвої правди. За те грізніші були встрявання представників тих далеких світів на сході Европи. Тодішня могутня Польща дивилася на себе, як на єдину представницю західнього світу в европейськім сході. - Московщина ж, після упадку Царгороду-Візантії, вважала себе єдиною спадкоємницею східньо-римського царства. Вони то, - одна унію, а друга православ'я - намагалися використати, як знаряддя для поширення і змцінення своїх впливів в Україні. Вони то розкопали пропасть і їхнє суперництво перемінили в ненависницький комплекс, що розрядився в 17-ім сторіччі братовбивчими розправами. Тінь тих розправ лягла на творчість нашого найбільшого поета і, - незрозуміла напр. для Івана Франка, жахлива сцена з Гонтою в Гайдамаках, досі мутить спокій щирих і простих душ.

Здорове українське життя переборол ворожі складники ненависницького комплексу на те, щоб власні джерела били чистішою водою. Де ділися сьогодні чужі тіні на нашім релігійнім житті? Українська західня церква, що вийшла з унійних намагань 16-го сторіччя, не була знаряддям польської політики. Навпаки, вона стала справжньою народньою церквою. Вона разом із народом в 18-ім сторіччі переживала глибокі упокорення аж до панщизняних повинностей її священослужителів. Вона ж у першій половині 19-го сторіччя дала духовних будителів Західньої України. Вона ж у половині минулого сторіччя дала зав'язки сучасної провідної верстви, що довела Західню Україну до 1 листопада 1918 року, до її власної державности. - А коли прийшло нове польське панування, було все аж надто ясне. Польща пригадала собі давні методи через церковні встрявання здобувати собі політичні впливи в українськім світі. Але знаряддя шукала вона або в православ'ї московського типу, або в унійних новотворах. Українська греко-католицька церква була виразником і зненавидженим польською політикою оборонцем української духової і політичної незалежности. - Тож і перші й найтяжчі удари від нового окупанта Західньої України приймала саме та греко-католицька церква і її архипастирі, що залишилися разом із вірними.

І що сталося з московськими впливами у східній церкві? Як тільки розвалилася царська імперія і разом із нею казьонне православ'я, українська східня релігійність очищується від усіх чу-

ших московських накипів, вона шукає доріг до своїх рідних праджерел. Це глибокий глузд і значення українського автокефального руху.

І ось висліди двох розвитків! Після внутрішнього очищення, після перемоги над чужими мислями внутрі власного світу, стоять дві українські церкви знову як рідні близькі сестри, одна поруч одніеї. Там, у рідній краю, вони як сестри зрівняні однаковими гоненнями жорстокого окупанта. Тут, у чужині, вони одна поруч однієї, дві сестри-суперниці, працюють задля Божого миру українських душ. Дві світлі постаті тих церков: недавно покійний митрополит Андрій Шептицький з одного, і мученик східньої церкви митрополит Василь Липківський, вільні від ненависницького комплексу, символізують ту глибоку українську перемогу над чужими мудростями, що спричинили ворожнечу. А дві церкви - сестри, одна звернена обличчям на грецький південь, друга - на римський захід, але обидві однаково відвернені спиною від московської півночі, зображають уже не внутрішній роздор, але внутрішнє багатство і многогранність українського духа.

3.

С х і д - з а х і д . Загальна схема ненависницьких комплексів і їх поборення. Геополітичний розділ: схід-захід, його призначення і його звиродження в комплекс недовір'я й деякої ворожости. - Здорове життя перемагає.-

Короткий розгляд релігійно-церковного розділу дає образ загальної схеми ненависницьких комплексів українського світу. Всі вони з р о д ж у ю т ь с я з власних конечностей і з народніх хотінь, і всі вони в и р о д ж у ю т ь с я через свідоме встрявання чужих сил, що прагнуть використати внутрішні українські суперництва задля своїх політичних цілей.- Той же розгляд церковно-релігійних питань виявив і дорогу до одужання. Його осягнути можна тільки звільненням рідних складників від усіх чужих принесень, очищенням духа й життя від чужих мислей і спрямувань.

Це методика внутрішньої політики Українського Національно-Державного Союзу, якої глибоким мотивом є довір'я до українського здоров'я, до української духової суті. На цій методиці ґрунтується теза церковної політики УНДС 1/.- Тієї ж методики притримується УНДС у відношенні до новіших суперницько-ненависницьких комплексів, що їх очистити стає першою й основною передумовою українського миру.

З української життєвої конечности, з конечности великого народу, що заселив широкі простори між більш ірраціональним степовим сходом і раціональним, промисловим заходом,- постали різниці східнього і західнього типу українця. Ті геопсихологічні різниці мають своє природне призначення й оправдання в нашім світі. Вони умождивлюють співжиття і співпрацю з сусідами в двох сторін нашої землі, а синтезуючися, стали б твердою основою культурного багатства і політичної сили українства 2/.

- - - - - - - - - - -

1/ Вийшли окремим випуском Української Освідомної Служби.

2/ Ця проблематика розроблена докладніше в розправі "Галичанство, його історичний шлях і манівці" - Вид. "Життя і мисль" /в друку/.

Але такий органічний перехід і таке вільне зростання перервано в одному місці через живе тіло народу механічно проведеним кордоном. В інтересі чужих сил, що в сфері їх діяння зупинилися окремі частини українства, було розкопувати щораз глибше пропасть, зробити її непрохідною, і дати "ідеологічну підбудову" тим розходженням. Виринають з одного боку теорії про плем'я, що його люди gente rutheni natione poloni , а з другого боку теорії про один неподільний русько-православний нарід, про малоросів і їх культурну державну всеросійську спільноту, теорії про прусько-австрійську інтригу, що створила українців. - Довша штучна ізоляція, бережена чужими силами, створює різні життєві привички, - і так поволі здорові внутрішні напруження раціональних західніх первнів і емотивних східніх - виливаються і новий комплекс коли вже не прямої ненависти, то недалеких від неї недовір'я і відчужености.

Не можна замикати очей на ті факти. Вони мають свій вираз і в літературі, і в публіцистиці. Вони спричиняли дивне явище, коли напр. деякі чільні східні українці, проживши чверть сторіччя у Львові, вважали себе... емігрантами в Галичині. Ми сьогодні є свідками деякої взаємної замкнутости, а підозрливість доходить іноді до такого прибільшення, що слова і дії, які були б зрозумілі й оправдані, стають виявами злої волі, якщо їх скаже чи зробить галичанин у відношенні до придніпрянця, чи східняк у відношенні до західняка.

Але й тут українське здоров'я переборює недугу, і в час великих проб і мір чужі нашепти і накинуті привички змовкають, щоб дати голос спільному українському інстинктові. В 1917 і наступних роках боролися обидві вітки, західня і східня, плече-о-плече проти спільних ворогів і тоді в час дійсної боротьби ніодній з них не приходило на гадку спорити напр. про порядок барв національної корогви. Серед народу Східньої України ім'я галичанина було в повстанчих районах початку двадцятих років паспортом, що отвирав шляхи і серця. В Галичині, не зважаючи на Варшавський договір, ідея соборности і великоукраїнський сантимент не померкали вже ніколи.

І сьогодні - там у рідній землі в однакових переслідуваннях кується незломна вже українська єдність, синтезується раціональний захід із степовим, ірраціональним сходом. Тепер цей процес особливо важний. Большевизм накинув Україні і теоретично і практично приспішену раціоналізацію: марксизм з одного і насильне упромисловлювання з другого боку. Це змінило і спосіб мислення і господарський вигляд України. Але все те покищо механічно накинуті, неорганічні форми. Господарські здобутки мусять бути внутрішньо засвоєні українською духовістю і життям, - і тут раціональнийий по складу захід, повинен бути важливим співчинником у тім процесі. - А тут, по таборах - помимо всіх упереджень - зближаються галичани і придніпрянці, однаковим життям переборюючи давні різні привички.

Коли ж іноді й денеде яскравіше спалахне недовір'я, а то ворожість, мусимо знати й усвідомити собі: - це чужа рука ще простягається до нас з могили; - або що гірше: - це жива рука нинішнього ворога роз'ятрює ще зовсім недогоєну рану.

4.

Р е с п у б л і к а н с ь к а   д е м о к р а т і я - г е т ь м а н щ и н а . Усвідомлення ненависницьких комплексів як передумова лікування. Свобода і державна тяглість: - два основні завдання української революції 1917 року. - Республіканська демократія і гетьманська ідея висувають одна перше, друга друге завдання. - Їх рівнобіжне діяння 1917 року. - Розходження на початку і в кінці 1918 року. - Чужі впливи в обидвох випадках. - Постава УНДС супроти заликів комплексу: - ідея політичного двоподілу.

Передумовою успішного лікування психічних комплексів є виведення їх із темряви під- чи півсвідомости на ясне світло повної свідомости. Це відноситься не тільки до індивідуальних, але й до масових психопатологічних явищ. Треба пізнати їх природні джерела і випадкові складники, що викривили здоровий розвиток. Очистити себе й своє середовище від усіх тих припадковостей, особливо коли вони чужого походження, - це значить уможливити власним конечностям ріст і розцвіт.

З такого пізнання виникає одночасно політичний обов'язок: - с в і д о м о   п р и с п і ш у в а т и   п р о ц е с   о д у ж а н н я , що й так після того, як послабло або спинилося чуже встрявання, прийшло б саме собою.

Все те відноситься до комплексів політичного характеру, які поглиблюються ідеологічними формулюваннями. Тут особливо важно пізнати, що в тих ідеологіях своє і конечне, а що тільки ідеями прикриває готові вже, історичними припадковостями створені, а то ззовні накинуті розходження.

Роки 1917 і 1918 залишили по собі новий ненависницький комплекс. Непримиренно станула одна проти одної республіканська демократія і монархійна гетьманщина.1/ Українська революція дала провідній верстві подвійне завдання: - здійснити в усіх ділянках життя принципи свободи і зберегти їх державним порядком, запевнюючи йому постійність і тяглість. Засаду свободи розвивала й приводила в життя українська демократія. Принципи державного ієрархійного порядку й тяглости намагалися боронити й підкреслювати гетьманські кола. Обидві засади конечні й обидві зроджені з найглибших потреб і хотінь народу й часу. Суперництво і співпраця виразників тих ідей могли б бути підвалиною здорового українського політичного двоподілу і обидві сили, доповнюючи себе взаємно, могли б забезпечити Україні і поступ і державну тяглість, саме ту підкреслену на початку, конечну для українського духа форму: - різноманітність у тяглій єдності.

1917 року обидві ідеї й сили виступають ще - хай серед внутрішніх напружень але як суперниці, не як вороги. Вони діють іноді згідно, рівнобіжно. "Вільне козацтво" - ота пробуджена традиція, в самій назві носить гасло свободи і тяглости, і шукає зв'язку з давньою гетьманщиною.

Весна 1918 року вже розсварює ті ідеї, і знову, як у двох попередніх випадках, цілком виразна в тих розщепленнях чужа рука. Російські поміщицькі кола знаходять співчуття й відгук у рішальних тоді німецьких юнкерських сферах. Вони переконують їх, що республіканська і

- - - - - - - - - - -

1/ Докладніший розгляд українських політичних ідей і їх ударів знайде читач в розправі "Українська синтеза або українська громадянська війна" - Вид. "Життя і мислі" - ч. 1. 1946.

демократична Україна з її аграрно-революційними тенденціями небезпечна для великої земельної власности не тільки на Сході Европи, але й у Німеччині. І одні і другі намагаються використати гетьманщину, як знаряддя своїх соціяльних і національно-державних цілей. Гетьманщина і Український Національний Союз, де співпрацюють українські демократичні сили, приймають поставу ворогів.

Пізнє літо того ж року приносить на якийсь час замирення. Це дні повні надій, дні приближення такої потрібної молодій державі синтези. Та знову ж тиск зовнішніх обставин, - близький кінець війни -, і тиск чужих, зорганізованих у Протофісі, об'єднанні інтернаціональних промисловости, торгівлі і фінансів, - валять початки співпраці українських ідей. Гетьманщина попадає в поганий російський полон; республіканська демократія дає почин повстання. Обидві сили стають уже смертельними ворогами.

Тінь тих подій досі ще тривожить деякі кола українського громадянства. А пізніші теорії дають виправдання тій непримиренності, зображаючи її як конечність. На підставі ненависницького комплексу зроджуються найбільші дивогляди. Трапляється, що прихильники монархії готові співпрацювати з крайньою анархією, а монархійні проповідники моралі в політиці йтимуть іноді рука в руку з речниками і практиками політичного аморалізму, щоб тільки не зблизитися до республіканської демократії, яка фактично є тільки їх суперником, а не ворогом. - І навпаки, дехто з республіканських демократів, що вийшли з 1917-1918 років схильний прощати всім і все, тільки одних гетьманців виключає з українства взагалі.

Для Українського Національно-Державного Союзу випливає із усвідомлення цього комплексу завдання: - загально поширити ту свідомість і приспішувати розв'язку комплексу. УНДС визнає і принцип свободи і конечність забезпечення її тяглим державним порядком, отже признає і ідею, що її в революційні роки підкреслювала однобоко тодішня демократія, і ідею, що її вважали найважнішою тодішні гетьманські кола. І саме тому в ім'я тяглости УНДС цілком ясно і недвозначно стоїть на базі останньої української державности, держави Симона Петлюри, Української Народньої Республіки. І в ім'я здобутої революцією свободи протиставиться тоталістично-диктаторським посяганням окремих груп і партій.

І в ім'я забезпечення тієї тяглости при поступовості, УНДС прагнув би бачити відродження нашого консерватизму, який саме в ім'я боронених ним засад тяглости також станув би на ґрунті останньої української державности, і в її лоні рівноважив би революційно поступові тенденції, а не підсилював би вічного революціонера в нашім житті. Це було б дійсним і творчим забезпеченням державної тяглости. І таке оформлення і зміцнення українського творчого консерватизму оздоровило б одночасно і українську революційність, що не маючи противаги здавна і по сьогодні розгублюється і вкінці топиться в анархії.-

5.

Націоналістичний роздор. Його джерела: різниця двох революційних поколінь. Чужі впливи і встрявання. - Спроби нового ненависницького комплексу вийти з провінціональних меж і стати всеукраїнським. - Ламання і зміни після війни. Очищення від чужих впливів - умова одужання і спов(н)ення творчих можливостей обидвох груп в українськім світі.

Розв'язка республіканською-гетьманського ненависницького комплексу повинна б довести до зміцнення української державности через підкреслення її леґальної тяглости і через підсилення внутрі неї елементів тієї постійности, оформлених в консервативній групі. Розумна розв'язка останнього ненависницького комплексу, що зроджувався в надрах українського націоналізму тридцятих літ, поки не розрядився в сорокових роках у братовбивчій боротьбі, упорядкувала б ліве, революційно-поступове крило громадянства й одночасно освіжила б консерватизм.

Джерела і складники того комплексу виявляють таку саму структуру, що й попередні. І він має за первопочин природні й рідні неминучості. В ньому знайшла вираз різниця двох поколінь-генерацій не тільки різного віку, але й різних переживань. У те природне напруження встрянули чужі чинники, розділюючи їх кордонами, подібно як у випадку східньо-західнього комплексу, - і вкінці вже підчас війни намагаючися виграва(ти) одну течію проти однієї.

Перше покоління це те, що пережило й очолювало героїчний стрілецький рух, і в двадцятих роках дало Українську Військову Організацію, широковідому УВО. Провідні кола того покоління знайшлися за межами Польщі, вкінці осіли в Німеччині. - Друге покоління - це молодь вихована на мемуарах-споминах із визвольних змагань, спрагла романтизму боротьби, що його не пережила в світовій війні, і тому шукала нетерпеливо в підпіллі.

Вже тут є виразний зародок напруження між людьми, що їх великі дні в минулому, - і тими, що пожадливо чекають їх у будуччині; напруження будучих консерватистів, що вийшли з революції, і революціонерів, що йдуть навмання за своєю переживальною тугою.

Знову нормальний і здоровий зачин двоподілу, потрібного для розвитку і збереження людської спільноти. Але мислі обох осередків змутилися чужими силами. Першою з них - це чужі ідеї. Націоналізм середущої Европи оформлювався в могутні масові рухи в диктаторсько-провідницькій системі. Український націоналізм переймав ті ідеї і форми, хоч для підпільних умовин - масовість, а для молодої духовости - тотальна диктатура невідповідні і шкідливі.

Друга фатальна імпортована ідея - це ірраціоналізм і імморалізм у політиці й у житті взагалі. Ірраціоналізм обнизив загальний рівень інтеліґенції, себто провідної верстви Західньої України, і отворив двері навстяж для посягань півінтеліґента по найвищі ролі. - Імморалізм дав тому жадожадному півінтеліґентові в руки всі засоби боротьби без огляду на їх моральну цінність. Місце суперництва в чесній грі заняло дике борсання способами, що навіть у відношенні до ворога не завсіди є дозволені.[1]

Третій шкідливий вплив чужих чинників позначився в трудношах нормальних зносин між проводом націоналістичної організації за кор-

- - - - - - - - - - - - - -

1/ Докладніше про те в розправі "Кріза інтеліґенції і моралі", -Вид. "Життя і мислі" - вийде 1947 р.

доном і самою організацією в краю. Краєвий провід мусів ставати щораз більш автономним, вкінці усамостійнюватися, себто підготовлятися до будучого, отвертого розколу.

Четвертим було вже свідоме й безпосереднє встрявання чужих сил згідно з засадою divide et impera, ділі і приказуй.

Зразу провінціональна суперечка виявила 1941 року намагання порекинутися на всю Україну й поділити її на два табори т.зв. мельниківців і бандерівців. Почалися трагікомічні перегони на схід. Є в тому всьому все ж таки велика міра почуття меншовартости, свідомість своєї провінціональности, коли обидві групи зараз же намагаються дати почин до якихсь всеукраїнських фірм-надбудов, що були б під їх кермою, але давали б їм титул соборности. Кінець-кінців із тих намагань зродилися і т.зв. Всеукраїнська Національна Рада під покровом одної групи, і Українська Головна Визвольна Рада /УГВР/, творіння і знаряддя другої групи. Починається замана й ловля східних душ, особливо серед безполих інтеліґентських спеців, - і натиск і терор супроти тих, що слушно не думають приймати за свої галицько-провінціональні суперечки, і то вроджені в неіснуючій нині польсько-німецькій дійсності. Все те викликає нехіть і поглиблює іноді недовір'я між галичанами і придніпрянцями, знову роздряпуючи ще болючу близну.

Розвиток останнього року подекуди затер безпосередній двобій двох галицьких груп. Ще далі їх члени розділені одні від одних пропастю ненависти, але самі розходження дістали інше, об'єктивніше забарвлення. Одна з груп, залишаючися вірною давній ідеології, перейшла на демократичні засади організації політичного життя нації й співпрацює з іншими партіями в Координаційнім Українськім Комітеті. Друга, під іншою ідеологічною фірмою неодемократії, по-суті тримається давніх монопартійних тенденцій. Таким чином перша зреклася своїх колишніх загально-провідницьких претенсій, друга ж своїм "блискучим відокремленням" поставила себе в трудне положення серед еміґрантської суспільности Европи й Америки.

Саме переживаємо процес ламань і змін серед аморального підсоння, введеного публіцистикою і тактикою чужих тоталізмів і їх рідних підголосків. Розв'язка знову ж знайдеться тільки на тій самій лінії, що й у попередніх випадках. Обидві групи мусять очиститися від усіх чужих привнесень і українське громадянство повинно помогти їм пройти той процес очищення. Коли зникнуть із українських умів всі відгомони ідей масового підпілля, тоталізму й монопартійництва, що підчас останніх проб виявив і свою внутрішню порожнечу і зовнішню хиткість; коли - що за ненормальність! - революційна молодь перестане пережовувати заялозені вже мислі минулого, тоді втихомириться громадянська війна націоналістичних груп. І вони, нині ще смертельно розсварені між собою і порізнені з громадянством, зможуть сповнити своє творче призначення в українськім світі. Консервативні елементи націоналізму своєю свіжістю оживили б старі консервативні осередки, що здавна відійшовши від активного життя стають поволі історичним споминою, а не діевою силою. Революційні елементи націоналізму скерували б своє завзяття на-зовні проти ворога а внутрі нашого світу, ставши на ґрунт леґальности, помогли б остаточно оформити надійні і свіжі почини, як напр. Українська Революційно-Демократична Партія, - в одну сильну поступову організацію.-

6.

Український Національно-Державний Союз. Головне завдання внутрішньої політики: очистити поділи від ненависницького комплексу й усучаснити їх. - Складові сили УНДС. - Етапи розвитку УНДС. - політичний центр, далі синтеза розпорошених енергій як вихідна точка нового руху. - Політика і мораль.-

Головна справа внутрішньої української політики - це очищення ненависницьких комплексів від усіх чужих накипів. Воно - як бачимо ми - було б одночасне з переміною тих комплексів у звичайні й природні внутрішні суперництва.

Ті суперництва не є - що так висловимось - одноплощинні. Одні релігійно-культурного, другі гео-культурного, треті політичного характеру. До того ж і часово вони різні. Деяким уже понад 300 років, іншим ледве тридцять, а то й менше. Тож друга проблема внутрішньої політики в тому, щоб очищені від ненависництва і чужих політичних встрявань і привнесень суперництва скерувати до їх природних джерел і таким чином зробити їх творчими для української культури і державности. Тоді релігійний двоподіл ствердлуватиме тільки наші споріднення з грецьким і римсько-західнім світами. Західньо-український раціоналізм надаватиме ясніших форм східньому душевному багатству і змістовій його глибині. А політичні розходження виллються в своєрідні форми наших питоменних традиціоналізму і поступовости. Коротко: різноплощинні й різночасові поділи треба усучаснити і зробити їх плідними.

Це й є основні завдання внутрішньої політики Українського Національно-Державного Союзу.

Тут постають знову два питання: - 1/ якими силами хоче УНДС ці завдання виконати? , і 2/ яке його власне місце вже в тім упорядкованім українськім світі?

Перше питання однозначне з тим, що уявляє собою УНДС щодо свого особового складу, і які людські осередки творять сьогодні базу його членства і поширення.

Череном УНДС стала Об'єднана Українська Громадськість, яка створилася і оформилася в воєнні роки. В ній співпрацювали головні організовані осередки нової східньої еміграції, далі групи давньої еміграції, що стояли найближче до державного осередку Української Народньої Республіки, і вкінці частина галицького громадянства, що вважала всі дотеперішні західньо-українські поділи в нових умовинах перестарілими і непотрібними. - Опріч тих кіл, до УНДС при його оформленні пристали нові придніпрянські осередки й окремі громадяни, що були поза рямами Об'єднаної Громадськости, і нині ці люди також зайняли чільні місця в тім творчім русі. Таким чином УНДС вже своїм народженням вільний від усякого провінціоналізму, східнього чи західнього. Він представляє сьогодні справді сучасний, проблемами і завданнями, духовістю і дієвою спрямованістю, соборницький рух.

Головним тереном росту і поширення УНДС є численні громадяни, що стояли осторонь дотеперішніх внутрішніх боєвих ліній, про котрі була мова. Це виглядало й виглядає досить великим парадоксом для політичної еміграції, коли більшість її людей отверто відмежовується від усяких політичних угруповань. Існуючі групи, шукаючи

собі між тими людьми членів і прихильників, і зустрічаючи в їх середовищі щораз більший опір, часто в нетерпеливості та в поспіху називають тих людей безхребетними, або ж за термінологією французької революції - болотом, що з нього можна ліпити все і ніщо. Осуд в нашій дійсності передчасний і несправедливий. Докір треба скерувати не в бік тих людей, але навпаки в бік верховодних досі, ідейних і політичних осередків. Люди відчули несвоєчасність ненависницьких комплексів і поділів, винесених із цілком інших умовин перед воєнного життя, умовин, що вже не повернуться ніколи. Звідси нехіть, звідси резерва супроти полинялих і неплідних догм і суперечок. Наші нинішні "позапартійники" - це не французьке нерішене болото. Навпаки, це люди, що рішилися остаточно на ясну й недвозначну відповідь "ані-ані" у відношенні до накидуваного їм старого-перестарілого або-або. Це люди, що відвертаючися від учорашнього дня, шукають нових ідей і нових форм. Це не пасивісти, це саме цінний елемент, будівельний матеріял будуччини. Це поле, що радо приймає засів УНДС.

Другим тереном поширення УНДС стали малі політичні групи, що репрезентували наше минуле, вже без намагань формувати сьогоднішнє життя. Вони вростають у Союз. Це вважаємо потрібним і творчим процесом. Коли з попереднього погляду УНДС був збірником розпорошених ще елементів будуччини, то з того другого погляду УНДС є горнилом де перетоплюються давні групи в нову, своєчасну. На місце дотеперішніх антитез стає УНДС синтетичним, доосередним рухом, збірачем українських політичних роздроблених енергій.

Це є сила, що оформлюючи їх ідейно і життєво, УНДС хоче діяти на дотеперішні комплекси в напрямі їх очищення і усучаснення.

Доходимо до другого питання, поставленого на початку цього розділу: - яке місце бачить для себе УНДС в упорядкованому вже українському світі? - Аналізуючи різні групи й осередки, їх духові спрямування, зазначували ми де прагне УНДС вглядіти хоч устромлені прапорці, навкруги яких мали б збиратися праві й ліві, консервативні й поступові українські світоглядово-політичні сили, щоб на місці анархічного й анахронічного дроблення, створити здоровий і потрібний двоподіл. Звідси і постава УНДС до різних політичних груп: - не нищити їх за всяку ціну, але очистити від приналежностей, а конечності скеровувати в бажаним напрямі. Це й є постава, що виправдує підкреслені в назві Союзу його не вузько-партійні, але національні і державні прямування.

Тож перша позиція УНДС серед політичних груп - це позиція центру. Він розбудовується на те, щоб надати нації доосередні тенденції, і щоб упорядкувати крайні групи, консервативні з одного, поступові з другого боку. Тим УНДС дає доказ, що він - група центру - все ж не є і не думає статись однією з численних партій і суперничати з ними за впливи і владу в таборах, установах, у всіх тимчасовостях нашого неневного життя. Він скеровує свою увагу на триваліші справи і його амбіцією є не так влада за всяку ціну і при всяких умовинах, як самовладний порядок в українськім світі.

УНДС не думає зрікатися притаманного кожному живому організмові і кожній живій соціяльній групі егоїзму. Він намагається по-своєму формувати духа і життєві подоби громадянства, тільки не в ім'я властолюбства, чи користолюбства. Навпаки, він свідомий своїх часових меж. Він має виконати своє завдання і тоді може звільнити поле для нових цілей і може нових організацій, що їх виконуватимуть. УНДС ставить своєю головною метою політичне упорядкування українського світу здоровим двоподілом сил і їх рівновагою. УНДС вчиться

на досвіді останніх десятиріч. Він знає на основі того досвіду, що багатопартійність - це анархія і слабість. Він пам'ятає партійний роздріб, що знесилював нас у рішальні хвилини історії; він не забув тридцятих років у західній Україні. Він пам'ятає також фатальні наслідки розбиття політичної сили третьої французької республіки перед війною. - Але УНДС навчився з досвіду центральної і східньої Европи між двома світовими війнами, що однопартійність - це мертвеччина в тиранії. - Тому УНДС збирає в своїх рядах творчі енергії, що прагнуть здорового уладу, і натиском тих з'єднаних енергій має надію осягнути свою першу ціль - упорядкування українського політичного світу.

Таким чином група центру, доосереднього спрямування - УНДС стає носієм ідей нового політичного режиму в протилежності до груп і партій, що живуть тенденціями за всяку ціну зберегти себе і дотеперішні міжпартійні взаємини, порахунки і надалі. При всій революційності ті групи є саме забороло давнього режиму нашого політичного життя.

Але УНДС свідомий, що в його власних рядах є сильні внутрішні натуги і що в його складі правдоподібно є люди, які прийшли до нього, відкидаючи безплідні сьогоднішні поділи, тобто прийшли на основі заперечення старого режиму, а не прийняття візії й тез нового.

УНДС свідомий, що між його прихильниками є люди не тільки різних темпераментів, але й різних ідейних укладів і спрямувань, тобто в нутрі самого УНДС виразні зачатки консервативних з одного, і революційно-поступових зосереджень з другого боку. Всі вони знайшлися разом, нехтуючи дотеперішні поділи і ведені тугою обнови. В співпраці тих різних вдач і темпераментів, що всі ведені спільною тугою, дозріватиме українська синтеза ідей і життя, поки вона - завершення одного етапу, - стане вихідною точкою, т е з о ю нового руху. Це буде момент подвійного осягу. Опріч політично-організаційного порядку, дійшли б ми і до внутрішньої синтези українства. Але - як зазначено - цей момент тріюмфу, був би моментом нового початку одночасно.

Реальна політика УНДС не обов'язана виходити думкою поза межі тих перших етапів. Але уява залюбки шукає далеких і ствертих доріг. Вони забезпечують здоров'я окремих душ і середовища, не даючи їм попадати в передчасний догматичний сон і самовдоволення. Вони стають вічною пригадкою, що кожна політична організація, отже й УНДС, не є самоціллю, тільки ч а с о в и м знаряддям вищих національних і державницьких потреб.

Цим УНДС знову виходить поза межі партійного егоїзму, в сферу, де політика зустрічається з етикою. Всупереч ученню іморалізму, від якого ще декому болить голова, мов від похмілля, УНДС працює в переконанні, що справжня політика зв'язана з мораллю, і справжня мораль є запорукою згідного з нею політичного уладу.

7.

Закінчення

УНДС і сили анархії. Терпеливість супроти інших і непохитна вірність своїй правді. - Одинока непримиренність супроти світу анархійного царя-голоти. Проблема перемоги над ним - політична і виховно-моральна. - Пласт, КУК. - Український мир як овоч політичної праці й боротьби.

Очистити суперництва від ненависти й усучаснити їх - було завданням внутрішньої політики Українського Національно-Державного Союзу. Дорога до того вела не через рішуче нищення нинішніх груп, але через їх перетворення. Тож терпеливість і терпимість, розуміння у відношенні до тих груп при одночасній непохитній вірности своїм задумам оздоровлення політичного розверствування, - це духова постава, що її прагне УНДС для своїх однодумців і прихильників.

Тільки відношення до однієї сили, що діє внутрі українства, мусить бути інакше. Та сила - то анархійна темінь, що ще широко залягає простори нашого світу. На місце всіх, попередньо прослідженних ненависницьких комплексів, які УНДС намагається перемінити в здорові й сучасні суперництва, вводить він один непримиренний фронт між світом українського владного порядку і світом української безликої і столикої анархії.

УНДС не думає дешевим способом облегшувати собі завдання. Він не хоче вказувати якусь одну групу, як породження і втілення анархійности, і в ній бачити чорта. Такий нахил існував і існує досі серед українства. В підсонні аналізованих ненависницьких комплексів звичайно лають противника, називаючи його розсадником анархії. Для гетьманських кіл часто революційна демократія 1917-1918 років була джерелом безладдя; рідше, але все чули ми з боку галицького філістерства докір анархійности, кинений в бік придніпрянців. Врешті одну з нинішніх націоналістичних груп дехто схильний у цілості утотожнювати з махнівщиною. Все це спрощування і сплощування глибокої проблеми.

Межа між державним, владним порядком і анархією йде поперез наші душі. Кожен із нас мусить остаточно покорити в собі царство анархійного царя-голоти, щоб уся наша спільнота звільнилася на завсіди від його трагічної тіні. Знову політичне завдання переходить у виховно-моральне, основне для нашого існування. Тут зустрічаються політичні прямування УНДС з виховними тенденціями Пласту. Це й рішає про наскрізь позитивне відношення УНДС до тієї організації молоді, що ставить собі метою привчити своїх юних членів до лицарської чесної гри в життєвих зустрічах і ударах. Пласт має підготовити покоління отвертих і свобідних душ, вільних від ненависництва і його методики. УНДС підготовляє політичні береги, в яких це нове покоління знайде згідне зі своєю духовою поставою підсоння і не мусітиме вливати свою віру і свій запал у старі ненависницькі міхи. УНДС з увагою стежить за розвитком Союзу Української Молоді /СУМ/ і хотів би бачити в ньому рівнобіжне до Пласту явище по виховному спрямуванню.

Немає сьогодні ще ясно і остаточно проведених границь між добром і злом у політичнім розумінні УНДС. І як кожна окрема

з тими, що залишилися на батьківщині, репрезентуючи їх визвольно-державницькі стремління. Скрім громадських і політичних об'єднань, таким всеукраїнським, об'єднуючо-керовничим і репрезентаційним центром, може бути тільки д е р ж а в н и й центр Української Народньої Республіки, її леґальний Уряд.

Виходячи з цього, ми повинні пропаґувати н е о б х і д н і с т ь з а г а л ь н о г о о б'є д н а н н я у к р а ї н с ь к и х п о л і т и ч н и х с и л д о в к о л а У р я д у У к р а ї н с ь к о ї Н а р о д н ь о ї Р е с п у б л і к и та необхідність дати Урядові потрібну йому підтримку політичних організацій і партій, створити для нього солідну громадсько-політичну базу.

При цьому не йдеться тут про те, щоб політичні українські організації підпорядкувалися групі осіб, які входять до сучасного складу Уряду. Всі ці особи, до Голови Держави включно, можуть бути, згідно з конституцією УНР, замінені іншими. Йдеться власне про те, щоб усі політичні українські групи взяли рівноправну участь у роботі державного центру, щоб вони прийняли на себе співвідповідальність і несли однаковий тягар у тій державній роботі. Найдостойніший особовий склад проводу державного центру мусить бути покликаний власне усіма сконсолідованими українськими політичними силами в спеціяльно для цього створеному органі, яким має бути п е р е д п а р л я м е н т У к р а ї н с ь к о ї Н а р о д н ь о ї Р е с п у б л і к и. Тому пропаґанда за покликанням до життя передпарляменту і за прийняття в нім участи всіх українських політичних груп є актуальною потребою дня.

Єдиним українським державним центром може бути тільки державний центр УНР. Українська державність - це не гайдамаччина, не анархія і не легковажна гра, на якій безвідповідальні елементи могли б робити собі особистий інтерес. Не може кожний ватажок, кожний комітет, кожна група чи партія /а тим більше законспіровано-анонімова/, оголошувати себе загально-українським центром чи урядом.

Уряд УНР є останнім законним українським урядом, що діяв на власній території і провадив боротьбу проти ворогів української державности. Тому цей уряд:

1. Є знаний серед чужинців на міжнародній арені, як носій і репрезентант справжньої незалежної і народоправної української державности.

2. Є знаний серед широких мас українського народу в Україні, як той державний центр, під проводом якого велася боротьба проти ворогів-чужинців за створення правдиво-вільної України, за"землю і волю", за закріплення здобутків Української Революції.

3. Тому тільки він може бути правно і реально протиставлений експозитурі Москви в Україні - т.зв. урядові УСРР.

Об'єднуючись довкола уряду УНР, українці:

1. Підносять значення української справи в очах чужинців, доводячи, що українська визвольна боротьба це не якась іррідента абс бунтарство, але опертий на міжнародньоправних підставах і очолюваний з а к о н н и м державним проводом рух.

2. Збільшують авторитетність проводу визвольної акції в очах українських народніх мас, виказуючи, що на чолі цієї акції стоїть явний, леґальний і знаний провід, що одержав свої повновласті з волі всього українського народу в роках Української Революції і визвольної війни.

Практично для освітлення цієї справи належить порушувати такі моменти:

1. Правні підстави й визвольні традиції Української Народньої Республіки.

2. Діяльність Уряду УНР на власній території і протягом перебування на чужині. Роля Головного Отамана Симона Петлюри.

3. Історія визвольної боротьби з років 1917-21 й спогади з того періоду. Так само історія спротиву у різних формах українського населення проти ворожих окупацій і спомини про цей спротив.

4. Вплив ідей, боротьби і самого факту існування уряду на перебуваючих під ворожою окупацією українців.

III. Відновлення самостійної, незалежної і суверенної української держави треба уважати за конечну передумову існування і розвитку української нації. Треба вповвати в свідомості українських мас, що без цього український народ є засуджений на фізичне винищення або, в крайньому випадку, на нуждение рабське животіння.

Сьогодні ширяться погляди, що треба проревізувати наше досьогочасне становище в справі виборення українському народові повної державної суверенности, бо, мовляв, в сучасних умовах не можна вже говорити про цілковиту суверенність окремих держав, які повинні обмежити свої суверенні права на користь якогось міжнародного світового об'єднання. Проте для українців, які щойно боряться проти чужинецького ярма, нагадувати про необхідність обмежити суверенні права їх майбутньої держави - може бути шкідливе у наслідках.

Треба рішуче поборювати погляд, що Жовтнева революція дала українському народові якісь позитивні наслідки, бо ця революція зруйнувала і знищила здобутки Української Революції: незалежну державу, народоправний лад, національну українську культуру і соціяльну та економічну справедливість. Нам кажуть, що ленінська національна політика була корисною для України. Але ця політика і сам Ленін /які б він не мав теоретичні погляди на національні питання/ започаткували зруйнування незалежної і народоправної української держави.

Нашим завданням є боротися за повну, нічим необмежену незалежність України - не тільки проти Москви сталінської, але проти всякої Москви, проти всіх сусідів і проти всіх чужинців, які на свою користь стреміли б до обмеження державної суверенности українського народу.

Практичні теми з тої ділянки:

1. Історичні приклади, які доводять, що кожне обмеження державної незалежности України провадило до цілковитого поневолення українського народу: відносини з Польщею, наслідки Переяславського договору і т.д.

2. Негативне відношення до України кожної Москви: царської, демократичної, большевицької. Негативне відношення Польщі до українських державницьких плянів /зокрема розшифрування т.зв. "ягелонської ідеї", мрій про Польщу "від моря до моря" та традиційної політики "Андрусова"/. Винищувальні німецькі пляни по відношенні до України.

3. Спогади про послідовне нищення окремішнього українського життя в "незалежній" українській радянській республіці. Боротьба українців, а зокрема трагічні змагання українських комуністів, проти винищувальної політики московського Кремля.

IV. Пропагування духа соборництва. При чому під соборництвом не треба розуміти лише стремління до з'єднання в межах одної незалежної української держави всіх без винятку українських земель /що є, зрештою, загально принятою аксіомою/, але також або навіть передусім, плекання єдиного соборного типу всеукраїнця-

соборника. Всеукраїнська єдність думки і чину, служення цілій українській Землі і всьому українському народові без партикулярних відхилень, без поділу на "західняків" і "східняків", на"католиків" і "православних" - ось риси всеукраїнця соборника.

Ми маємо підкреслювати і підносити все те, що лучить українців без різниці їх територіяльного походження і - навпаки - старатися усувати й поборювати все те, що може нас роз'єднувати. Під цим поглядом належить обминати, як сьогодні непотрібні і недоцільні, якісь болючі спогади минулого - напр. про розходження поміж наддніпрянцями й галичанами. Тим більше, що ті розходження були неістотного і проминаючого характеру, а здоровий інстинкт нації допроваджував нас завжди по хвилевих кризах до соборної єдности. Гасло: всі вкупі легче і швидше дійдемо до спільного для нас ідеалу - повинно домінувати над усіма спробами ворогів роз'єднати українців територіяльно.

В сьогоднішній дійсності треба протиставитися тенденціям ворожої агентури розділити нас на "старих" і "нових" еміґрантів або на "східняків"і "західняків". Очевидно, треба брати під увагу деякі відміни в способі думання, методах праці чи темпераменті, які витворилися у східніх і західніх українців або у старих еміґрантів під впливом перебування в неоднакових умовах життя. Так само треба узгляднювати різниці правного становища або моральних настроїв у цих різних категоріях сучасної української еміґрації. Але належить прямувати до усунення всіх тих, витворених обставинами, різниць,до співпраці, до взаємної допомоги, до гармонії. І треба рішуче поборювати всякі безвідповідальні тенденції до вигравання на цих різницях , до розпалювання ворожнечі між поодинокими категоріями еміґрації.

Практично треба виказувати позитивні сторони єдиної соборної всеукраїнської політики, а натомість підкреслювати недопустимість і шкідливість яких би то не було сепаратних акцій.

V. Ми мусимо пропаґувати революційно-безкомпромісову поставу супроти ворога. Мусимо доводити,що визвольна боротьба повинна продовжуватися й не сміє ані на хвилину припинятися.

Це не значить, що треба проповідувати т.зв."перманентну революцію", потребу безперервної партизанки, або вимагати від усіх українців іти в підпілля. Всі посунення нашої визвольної тактики мусять обумовлюватися доцільністю даного моменту. Треба ощаджувати українську кров і не проливати її даремно. Визвольна боротьба - це не тільки збройна партизанка, а сума всіх революційних, військових, дипломатичних, пропаґандивних, культурних, а навіть і господарсько-технічних надбань народу, що бореться за свою свободу. Головне для нас - ніколи не схилятися перед ворогом, ніколи не визнати себе переможеними, ніколи не сміти припустити думки, що дальша боротьба безнадійна. Наші протести проти ворога, наша пропаґанда перед світом і серед нашого народу, наша підготовка і праця на всіх ділянках - військовій, революційній, технічній і т.д. - повинна йти далі без перерв і перебоїв аж до остаточної перемоги.

VI. Наша визвольна боротьба повинна мати своєю базою власні сили українського народу. Створення цих власних сил можливе шляхом консолідації, шляхом всеснаціонального об'єднання. Без наявности власної сили ніхто з нами рахуватися не буде, ніхто не створить нам з ласки самостійної держави.

Звичайно, політика орієнтації на власні сили не може і не повинна виключати використання міжнародньої кон'юнктури, шукання приятелів і союзників серед чужинців. Але проти чого треба рішуче і безоглядно боротися - це проти виродження цього "шукання союзників" у звичайне вислугування чужинцям, або в агентурність.

На жаль, під впливом підневільного перебування під чужинецьким пануванням серед українців виробилася риса - непошани власних авторитетів, своєї влади, водночас з тим, рабське плазування перед чужинцями, часом навіть перед ворожими чужинцями. Це нерідко вироджується у звичайну агентурність на послугах чужинців. Добре ще, як ці чужинці не є безпосередніми нашими ворогами. Але йти в агенти навіть заприязнених з нами чужинців - не личить і не приносить користи українській справі. Бо ми за всяку ціну мусимо уникнути того, щоб нас використовували в диверсійних цілях. Українська кров може литися тільки тоді, коли це потрібно для України.

Українські культурні, наукові, мистецькі тощо установи повинні нав'язувати зносини з відповідними собі чужинецькими установвами. Так само політичні партії можуть провадити пропаганду серед співзвучних собі елементів чужинецьких народів. Але "шукати союзників", вести розмови на державно-політичні теми, заключати "договори" чи "військові конвенції" з чужинцями - не сміє на власну руку кожна окрема партія чи група або навіть просто окремі особи, бо це раніше чи пізніше - мимо навіть патріотичного підкладу в таких справах - зводиться до звичайнісенької агентурної служби у чужинців і деморалізує людей і цілі групи, які йдуть на такі речі. Ці справи є лише в компетенції українського державного центру, який одиноко може провадити всякі розмови з чужинецькими представництвами виключно в характері рівноправного чинника.

Зокрема треба раз на завжди заплямувати донощицтво перед чужинцями, яке страшно компромітує всю нашу справу і приносить неславу всім, хто йде на такі ганебні вчинки.

VII. Обов'язком кожного українця є дбати про д о б р е у к р а ї н с ь к е і м'я , про нашу національну честь і гідність. Всі можливі негативні прояви - аморальність, гультяйство, п'янство, неробство, злочинність - повинні бути рішуче і безоглядно поборювані.

Українське суспільне життя мусить бути побудоване на правопорядкові, на моральності, на чесності, на християнських засадах, на відданій праці в користь загалу і своїх власних родин, на взаємній підтримці. В той спосіб ми збудуємо сильне духом суспільство, яке зможе скинути чужинецьке ярмо і створити здорову і могутню державу. В той спосіб також ми здобудемо пошану і признання для себе у чужинців.

VIII. Свідомість того, що український народ має великі національно-культурні цінності буде безумовно підносити почуття власної сили і певности себе в українців. Є ще серед нас люди, які носять в собі якесь дивне почуття національної меншевартости, які осмішують українське минуле і сучасне, які соромляться української мови і твердять, що українці не мають ні традицій, ні героїчного минулого, ні власної літератури, ні власного мистецтва. Ці люди вихваляють чуже, а цураються свого.

З такими явищами треба рішуче боротися. Отже насамперед треба покласти край такій критиці нашого минулого і сучасного політичного життя, в якій деякі "критики" змішують все і всіх з болтом, все оганьблюють не добачуючи світлих і героїчних моментів та великих постатей з періоду нашої визвольної боротьби. Можна говорити про помилки тих чи інших чолових осіб, але не можна відсуджувати від чести людей тільки тому, що вони діяли не так, як того хочеться тому чи іншому "критикові".

Так само ми мусимо дбати, щоб усе наше громадянство усвідомило собі, що український народ має високу культуру, що його мова є одною з найкращих в світі, що він має чудову пісню, музику, мист-

цтво, велику і розвинену літературу, що його земля посідає величезні багацтва і є цілком вистачальною для створення могутнього державного господарства і техніки.

Свідомість цього всього піднесе почуття самопошани і національної гордости в українському суспільстві і дасть йому певність того, що український народ нічим не гірший від найпотужніших чужинецьких народів і має повне право жити незалежним державним життям.

IX. Само собою зрозумілим є, що при кожній нагоді треба підкреслювати засади соціяльної справедливости і народоправства /демократичности/, які характеризують український національний стиль. Ми хочемо збудувати правдиво народню державу, в якій має панувати соціяльна справедливість, матеріяльний добробут для робітничо-селянських мас, рівність перед правом усіх громадян і державний устрій, побудований на виконуванні влади правдивими народніми представниками. Отже, всякі кастові, клясові або маєткові привілеї не можуть мати місця у вільній державі українського народу.

X. Український Національно-Державний Союз має в основі своєї ідеології широкі національно-державні і політично-соціяльні засади, а не вузько-партійний програм у питаннях економічно-суспільних та державно-устроєвих. Але разом з тим Союз має своє власне обличчя і тому є цілком окремою організацією, виразно відділеною від інших українських політичних організацій чи партій.

Отже, стоїмо на становищі, що наша організація носить ширший ніж стисло-партійний характер. Згідно з цим, до Союзу входять особи, які, поскільки йде про остаточне оформлення тих питань у всіх тонкостях і подробицях, мають не зовсім однакові погляди на питання економічно-соціяльні, або державно-устроєві, але сходяться разом на загальних засадах національно-державної політики. Союз уже виробив і постійно дальше вироблятиме відрубні власні ідеологічні засади, які відрізняють його від інших українських політичних організацій і партій.

Є цілий шерег питань, які входять в основу програмів інших груп чи партій, але які УНДС відкидає або не вважає за істотні.

Ми відкидаємо засаду управління нацією і державою якоюсь штучно оформованою кастою, "елітою", групою або монопартією. Так само відкидаємо засаду "вождівства", що вироджується завжди у безвідповідальну систему народнього визиску і марнування національно-державних цінностей.

Ми не визнаємо засади клясової боротьби, якій протиставляємо національний солідаризм. Як організація в цілому, ми не ісповідуємо теорії історичного матеріялізму, однак уважаємо, що це не є річчю істотною, а тому не відкидаємо тих наших членів, які є прихильниками цієї теорії. Взагалі безоглядне протиставлювання світоглядів ідеалістичного і матеріялістичного уважаємо за перестаріле. Бо сьогодні не можна обійтися ані без одного, ані без другого. Сьогоднішні "матеріялісти" визнають значення національно-державних або культурних традицій, схиляються перед національними святами, шанують культ героїв, що полягли за волю і державну незалежність, визнають значення религії тощо. А сьогоднішні "ідеалісти" признають важливість моментів економічних і соціяльних, необхідність створення матеріяльного добробуту для широких народніх мас і т.д.

Будучи лояльними громадянами останньої легальної української держави, що має республіканську форму, ми однак уважаємо, що внутрішній зміст української держави /отже: народоправство, соціяльна справедливість і т.д./ є важніший за зовнішні форми правління. Таким чином ми не поборюємо тих, які легальним шляхом будуть стремі-

ти до зміни устроєвої форми української держави. Отже, ми не виключаємо перебування в рядах Союзу, поруч з республіканцями, прихильників інших державних форм, напр. монархії чи гетьманату.

Наші ідеологічні засади випливають з тимчасових ідеологічно-організаційних напрямних Союзу. В них вияснено, чому ми уважаємо, що ми: державники-самостійники, соборники, демократи, солідаристи, народники, традиціоналісти, леґалісти, вояки, реалісти, прихильники міжнародньої співпраці.

Для дальшого вияснення й усталювання нашої ідеології будуть докладніше і детальніше розроблені кожна з цих засадничих точок. І не тільки важно розробити їх в теоретичних публіцистичних творах, але також в життевій практиці, приймаючи діяльну участь в усіх ділянках нашого громадського, політичного і національного життя та примінюючи в щоденній практичній роботі ці наші ідеологічні засади.

-.-.-.-.-

АНДРІЙ МАКЕДОН

ЗАВДАННЯ НАШОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ

Загальна організація нашої щоденної преси на еміґрації вже майже окреслилась. Те, що було рік тому назад мрією, сьогодні є факт. Маємо цілий ряд газет, які хоч і не щодня виходять, але розподіл виходу їх поповнює цей недолік. Давно вже наддніпрянський читач, а в деякій мірі і західньо-український не мав у руках справжньої української газети, не читав українських публіцистичних статей вільних від чужої цензури. Багато він пройшов, багато втратив, щоб найти на далекій чужині справжнє українське слово. Але чим більше маємо, тим більше хочемо, а коли подумаємо, як багато нам треба, то зразу стає ясним, наскільки ми ще далекі від того нормального, що є для багатьох народів звичайним і само собою зрозумілим. Ми ще й сьогодні не маємо "товстого журналу", на який у свій час спромоглися і яким був давній Літературно-Науковий Вісник. Але певно й він в такому стані, як ми його знали, сьогодні не зміг би задовольнити читача і не охоплював би громадсько-політичного життя в такій мірі, як це мало місце тоді, бо це життя пішло далеко вперед. Схематично визначаючи, ми тут на еміґрації маємо дві проблеми - збереження, захист і улаштування еміґрації та боротьбу за визволення нашої Землі і відновлення нашої Соборної Суверенної Державности.

Ось уже півтора року наша еміґрація не має нормальних умов, не має нормального життя, хоч би й на еміґрантську мірку. Безконечні перевірки, а то й переслідування не дають нашим людям спокою. Коли б не психічний терор, яким весь час проти еміґрації бореться противна сторона, наші люди могли б сказати, що вони вирвалися з пекла і навіть важкі еміґраційні умови їм тепер здаються напівраєм і вони ладні із дня в день може й тяжко працювати для будови нового майбутнього. Б о р о т ь б а з а с п о к і й н е т р у д о в е ж и т т я н а ш о ї е м і ґ р а ц і ї повинна бути першим пунктом програми нашої періодичної й неперіодичної преси, чи то в галузі правовій, чи політичній, чи трудовій. Але наша еміґрація і її преса не виконали б свого святого обов'язку, а всі принесені жертви були б даремні, коли б всю свою діяльність вона не присвятила з'ясуванню і висвітленню того стану, який є сьогодні на нашій соборній Батьківщині.

Не дивлячись на величезні, найбільші в світі, криваві жертви, які приніс в цю війну наш нарід, перед ним стоїть страшна примара голоду, в той час, коли в усьому світі все відроджується під гас-

лом гуманности і справедливости. Залякані і стероризовані там, ми боїмося і тут кричати "рятуйте", коли умирають наші рідні.

Народи, що потерпіли від війни, вимагають відшкодувань. Тільки один наш народ, який потерпів найбільше, карається важкою, нелюдською, організованою в самий нелюдський спосіб, працею на своїй землі, а часто і поза її межами. Де ж в такому разі правда і де справделивість? Адже сьогодні немає расової дискримінації і політичної помсти, навіть для переможених. Тут же карається народ, що тяжко скривавився, щоб здобути перемогу.

В 1926 році населення УССР і Польщі мало однакову кількість по 28 мільйонів. В 1939 р. Польща мала 34 мільйони, а УССР ті ж самі 28 мільйонів, включаючи невелику кількість введеного туди війська, адміністрації і поселенців з інших районів Півночі. Такі страшні наслідки дали політичні репресії проти тих, хто не погоджувався з соціяльним і політичним режимом Півночі. Ці страшні репресії ще й сьогодні продовжуються під іншими політичними й правовими ярличками і невідомо, до чого вони доведуть, коли не будуть своєчасно припинені. Це все робиться проти народу, який був і є союзний аліянтським країнам. Адже недавно один американський публіцист заявив, що українське населення горде своєю перемогою над фашистською окупацією, бо кожний п'ятий салдат був українець не кажучи вже про активну боротьбу всього населення України, де відбувалася основна частина дії війни. Видатний англійський діяч заявив, що аліянти не можуть не визнати тих жертв, які понесли в останній війні народи СССР, а в тому числі й український народ. Чи можуть же аліянтські народи спокійно ставитись, коли одна п'ята частина із союзних їм народів перебуває у смертельній загрозі. Наша публіцистика мусить найти форму і засоби, щоб висвітлити ці питання і захистити життєві інтереси еміграції і відвічного населення нашої Батьківщини.

-.-.-.-.-.-.-

Р.ЛІСКОВИЦЬКИЙ

РОЛЯ САТИРИ В ГРОМАДСЬКІМ ЖИТТЮ

/З приводу появи "Блазня"/

Для краснава слафца не пащадім
ні матері, ні аца.
Московське прислів'я

Сатира - дуже міцна зброя для боротьби з ворогом і дуже добрі ліки для зцілення хворіб суспільства. Сміх - дуже потрібна критична противага для рятування людей від зарозумілости і всякого паскудства. Але для того, щоб виконувати це своє морально-очищувальне завдання, сміх сатирика повинен бути ідейним в розумінні позитивних заложень в його засадах. Сатирик повинен діяти, як борець за Добро і Правду, і тоді сміх його буде позитивною дієвою особою людської комедії /як у М.Гоголя/ і буде сприяти людям в ліпшій побудові свого життя. Він буде сміхом бадьорости, світлої радости, всепрощення, зростання, здоров'я.

Але може бути й безідейний сміх, що є виявом і зброєю зневіри, відчаю, морального спустошення, розкладу всього на світі, зненависти, здичавіння, паплюження всіх і всього. Большевик, стріляючи в ікону Богоматері, теж люто регочеться. Такий сміх є страшною отрутою, що знищує духову силу кожної людини, знесилює, пустошить її віру, викорчовує переконання, паралізує бадьорість,

виснажує життєву силу і стійкість, - словом, обертає людину в бездушного морального трупа. Такий сатирик є носієм зла, руїнником людського суспільства і соблазнителем людських душ. Він є брехуном на правду життя, тобто агентом брехні і смерти. Таких людей треба стерегтися, уникати содружества з ними, а сміх їх заклинати силою доброго слова і молитви. За душі таких сатириків треба благати Господа Бога, щоб він помилував їх. Взірцем такої сатири є, наприклад, "Надзвичайні пригоди Хуліо Хуреніто" Іллі Еренбурга. Горе тим людям, що піддаються впливам цієї сатанської всеумертвлюючої сатири.

З цього погляду, єдино правдивого погляду, поява друкованого сатиричного журналу "Блазень" є лихим початком. Висміяти все і вся; висміяти за всяку ціну; зганьбити всіх, не думаючи про наслідки такого сміху; не знати міри в своєму блазенстві; не мати перед читачем жадного позитивного ідеалу; закальвати злосливими словами і гидкими уявленнями все те, що для інших земляків може бути дорогим і шанованим, - так виглядає творча програма автора і надхненника цього розкладницького органу. Він глузує навіть з себе самого, вважаючи, очевидно, це найліпшим засобом самореклями. Творчий кабінет автора або редакцію "Блазня" зображено на 3 сторінці великим пляном, щоб ні у кого не залишилось сумнівів в творчому методі сатирика "Блазня". Для хробаків, яким природою заповіджуватися народжуватися і жити в багні, яке депонується в зображеній творчій кімнаті "Блазня", сморід цього середовища смакує і є потрібним. Але інші істоти стидаються і уникають його. Багнові ж хробаки не можуть вийти поза свою харчову сферу, і доля судила їм і вмирати в ній. Їм неприступні поняття Правди, Добра і Краси. Хоч натуралісти не засуджують багнових хробаків за їх властивості, але це не значить, що вони вважають цих хробаків вінцем створінь світу, і що будь-хто захоче бути подібним до багнових хробаків, або оберта ти своє середовище і весь світ на багно, властиве й приємне цим хробакам.

Несумнівно "Блазень" дуже щиро допомагає ворогам українства, особливо ж загальновідомим головним ворогам його. Репрезентативні учасники українських визвольних змагань, гасла волі української преси, ідеал волі людського сумління і думки, гетьманська булава і президентський циліндер, соціялістичний прапор і смолоскип національно-визвольної боротьби, зброя, мундур і відзнаки українських військових, - все це зганьблюється смердяківським блазнем. Все це крутиться колом спотворених в якомусь алькоголічному марінні образів перед очима смердяківствуючого блазня. "Блазень" насплює уявлення української еміграції твердженнями, що українська кров, пролита в страшній боротьбі 1917-20 рр. - то "сон робочої кобили" /ст.12/; що Українська Народня Республіка - то "приварне підприємство", що Координаційний Український Комітет - "театр-буфер"/ст.2/; що форма українського гетьманського універсалу найбільше надається для графоманії "Блазня"/ст.3/; що всі українські генерали - дурні, що тепер нема лицарів-українців, а лише "босота", і що вся військова українська еміграція - то є "Адеса-мама" /ст.3-4-5/; що поведінка українців - то є цілковите хуліганство /"Правила доброго тону"/ст.5/; що українські батьки й діти - гірші одні за одних /ст.9/; що особиста образа через брудну лайку - то найліпший для українців спосіб публіцистики і громадсько-літературних відносин /байка "Свиня перемогла", ст.10/; що всі українські діячі заслуговують внесення до енциклопедії в ролях лише блазнів /ст.11/; що саможертовний протест одного українського науковця - це є те саме, що ходити "за клуню"; що акти

політичного правонаступства - то "сива кобила" /ст.12/; що українські журналістичні об'єднання треба утотожнювати з "найдемократичнішим союзом всеукраїнських блазнів" /ст.14/ і т.ін.

Добір сатиричного матеріялу настільки одноманітний, так тенденційно спрямований, що можна було б подумати, коли б не знати, хто і де це сказав,- що це сфабриковано в сучасній Москві за повним замовленням. Во ім'я чого і для чого це робиться?

Коли злочинний сатирик УССР Кость Котко /Микола Любченко/ паплюжив український національно-визвольний рух в своєму "Істукрев" і ганьбив увесь український нарід, зображаючи його "чухраїнцями",- то всім було зрозумілим, що цей Кость Котко творить волю пославших його і доручивших йому знищувати душу української нації - її ідеали, принесені патріотичні жертви, пролиту кров, її моральне чуття, її бажання визволення і віру в себе самих і в своє діло. Кость Котко одержував за це свої каїнові срібляники. Так само, як і Б.Лавренев за свою тонку глумливу сатиру на українську державність /"Крушеніе республіки Ітль"/, як горезвісний Дем'ян Бідний, фейлетоніст М.Кольцов та інші люди, ворожі для українства.

Коли ж блюзнірство над українством породжується в лоні самого українства, серед політичної еміґрації, яка виемігрувала саме в ім'я збереження й захисту ідеалів українства, і коли це блюзнірство поширюється українською мовою серед українців, то що маємо ми про це подумати і як оцінити? Чи бачить сам п.Бартокалій-Блазень, куди він іде, куди він хоче завести наш нарід і кому він прислужується свідомо чи несвідомо? Чи збереглася в ньому ця остання краплина почуття Добра і національної гідности, яка підкаже йому, що він падає стрімголов у прірву злого ворога українства і що йому треба схаменутися?

Чи не треба й нашому громадянству уважніше задуматися над суттю явища, що називається " Блазень " ?

-.-.-.-.-.-.-

ЯК ТВОРИТЬСЯ ОПІНІЯ ПРО т.зв. Ді Пі.

Несвідомий промах

Щоб Ви знали, що впливає на творення опінії про т.зв.ДіПі, подаємо Вам два вирізки з газет, один з німецької, другий з англійської.

"Альґоер" ч.100, газета для південної Швабії, принесла таку нотатку:

"Як повідомляє поліційний звіт, українці з Діпі-табору в Мінхенґені у Вюртембергії, підготовляючи площу для м'ячевих змагань на 1.грудня, висипали грище спорошкованим повним молоком, замість трочинням. На це зужили вони 25 кґ молошного порошку. Німецька поліція в наслідок цього арештувала п'ять українців. Цей випадок кидає ще раз характеристичне світло на харчеве положення і на поведінку т.зв.примусово вивезених, які взагалі не є гідні, щоб у харчевих справах бути так упривілеєними в порівнянні з німецьким населенням".

Ця вістка була відповідно використана і кількома іншими німецькими газетами.

В дійсності справа виглядала так: в згаданому таборі наші хлопці хотіли відбути м'ячеві змагання. Не маючи чим позначити лінії на грищі, вони вжили до цього ок.10 кг спорошкованого молока, яке вони знайшли в пивниці між іншими відсутніми харчами, що їх там залишили поляки, покидаючи табор. Німецький бюрґермайстер зробив про це донесення до військової влади. В наслідок того шістьох

українців було арештовано. 21 грудня вони відповідали перед америк.військ.судом. Суд звільнив двох, а чотирьох засудив - кожного на 12 днів арешту і 100 марок кари. Як злагіднюючу обставину суд визнав факт, що молочний порошок був зіпсований і ненадавався для людей, але зате міг бути використаний для худоби.

Хай ця подія буде осторогою для наших людей, щоб вистерігались навіть дрібних промахів, бо кожний наш крок слідкують, а кожний, навіть одиничний, промах буде негайно використаний для оброблювання опінії проти нас.

Другу вістку беремо з англійського щоденника "Дейлі Мейль" /Континентальне видання, 6.12.46./.

Контрабанда золота на Схід.

Під таким нагловком містить Дейлі Мейль довшу статтю, а короткий її зміст такий:

З англійської зони Німеччини до російської переводиться на широку скалю контрабанда золота, срібла і всяких дорогоцінностей, а навіть образів старих майстрів. Це відбувається майже під носом англійських урядів. Хоч розміри цієї чорної торгівлі вже значно змаліли, бо вичерпується джерело, - проте обороти йдуть в грубі мільйони фунтів.

Головними агентами в цій торгівлі є польські ДіПі, а крім того югослав'яни і греки. Оця спекуляція послуговується в більшості німецькими посередниками і використовує голод недожвиленого німецького населення, яке вимінює за харчі свої останні дорогоцінності.

Контрабанда переходить кордон в горах Гарцу і досі відбувається майже регулярно. Британська гранична сторожа розміщена рідко, а по російській стороні можна легко окупитись добрим годинником. Шмуглярі перебрані за робітників з наплечником на плечах, продираються до Берліна, а там контактуються з поляками, які приїздять зі сходу з повними валізками німецьких марок, що правдоподібно ще досі друкуються в державній друкарні в Бреславі. Шмуглярі вертаються назад в англійську зону, з клунчами німецьких марок, які вживають для дальшої спекуляції, масово викупляють золото й інші цінні речі та знов ідуть на схід. Шлях контрабанди дальше на схід від Берліна вкритий таємницею, але останній пунк є Варшава. Трудно провірити, чи в цю акцію втягнений і польський уряд, але це дуже правдоподібне. Акція ведена на таку широку скалю дає для захитаної польської валюти дуже дешеву базу, бо вимагає тільки видрукування відповідної кількости німецьких нот в Бреславі. Одне є певне: зубожіле населення східньої Европи не має ніяких засобів для спекуляції, яка ведеться в таких широких, майже державних, розмірах.

Здавити цей рух дуже трудно, коли сюди втягнений кожний, від головного урядника до грубого спекулянта. Періодичні ревізії в таборах ДіПі часто відкривають сліди і зв'язки тієї контрабанди. Тільки строга перевірка всіх людей ДіПі і контроля їх діяльности може звести до мінімум розміри цієї спекуляції. Так закінчує кореспондант англійського щоденника.

ЗЛОЧИНЦІ ЖИВУТЬ У ФОРТЕЦЯХ

Попередній премієр, міністр Баварії д-р Гегнер, рівночасно лідер баварської соціял-демократії, дав інтерв'ю кореспондентові Дейлі Мейль /европ. видання/ від 8. січня, яке тут в скороченні переповідаємо:

Ді-Пі, що живуть в таборах, котрі виглядають наче фортеці, дають німецькій поліції чимало клопотів у боротьбі зі злочинством. Д-р Вільгельм Геґнер, прем'єр-міністр Баварії оповідав мені, що озброєння і переорганізація німецької поліції вже дали добрі наслідки в порівнянні з тим, що було рік тому, але все ще таки в більшій скількості злочинів ствердженo участь Ді-Пі.

В Баварії таборів Ді-Пі багато, через те країна сильно від них терпіла. В сільських місцевостях було начислено минулого листопада аж 127 випадків більших злочинів - 17 вбивств, або спроби вбивства, 8 вбивств з грабунком, 70 нападів узброєних банд і 32 випадки насильства. В 40 досліджених випадках ствердженo спів участь так німців як і чужинців, але в 82 випадках участь приймали самі чужинці, з яких очевидно більшість це Ді-Пі.

Важко виловити злочинців з-поміж Ді-Пі тому, що їх табори це наче твердині, до яких німецькій поліції заборонений доступ, а тільки в виїмкових випадках може туди заходити американська поліція. В багатьох випадках поліція переслідувала злочинців аж до воріт табору, що були відчинені на те, щоб дати їм захист перед законом. Через те часто на очах поліції злочинці могли втекти з пограбованим майном. При грабіжах застосовуються звичайно ті самі методи - банда з чотирьох до восьми людей оточує будинок, зганяє мешканців, стероризованих револьвером, до одної кімнати, а тоді решту будинку ограблює. Грабіжники спеціяльно полюють на ювілірні дорогоцінності, харчеві картки, харчеві продукти та одяг.

У багатьох з тих злочинів брали участь поляки. Українці і білорусини недалеко відстали від них.

ТРУДНОЩІ В РОЗВ'ЯЗЦІ ПРОБЛЕМИ ДіПі.

Нью Йорк Геральд Трібюн від 30.12.46 приносить більшу статтю про опіку над переміщеними людьми в Німеччині.

Подаємо її в скороченні, передаючи найсуттєвіші речі, щоб наші читачі знали америк. погляд на цю справу.

Уряд З'єднаних Держав видає місячно приблизно вісім мільйонів долярів на удержання ДіПі. На слідуючий бюджетний рік, що починається 1.7.47, видатки на ту ціль виносситимуть около 100 мільйонів долярів. Тягарі зв'язані з тою проблемою стають щораз більші, бо вона замість поправлятись -стає щораз трудніша.

Скількість людей в таборах в америк. зоні зростає в наслідок напливу жидів зі східньої Европи і через те, що багато переміщених людей не може вже жити довше власним коштом у зруйнованій економічно Німеччині, тимбільше, що до Німеччини напливають масово німецькі втікачі й вигнанці та вертаються полонені. На початку грудня в таборах америк.зони було 393.385 людей, з того 126.729 жидів. 193.000 переміщених людей живе ще досі поза таборами. В останнім часі населення таборів збільшилося о 74.000 осо.

Присутність в америк.зоні більше як пів мільйона осіб, що не хочуть асимілюватися з німцями, утруднює наладнання відносин у повоєнній Німеччині і є джерелом терть між З'єдн.Державами й Рад. Союзом. Урядовий звіт Головної Кватири Армії за жовтень ствердЖує що " в сучасну пору репатріяція і переселення "не вистарчають для опанування цієї проблеми".

Найбільш вперто протиставляться репатріяції балтійці. А їх є около 100 тисяч в америк.таборах. Поляки більше схильні до повороту, але все таки вкінці залишиться приблизно 100 тис.поляків, які з політичних причин не вернуться. Військова влада оцінює, що, поминувши жидів, 175.000 ДіПі виберуть радше переселення ніж ре-

патріацію. А через це Рад.Союз обвинувачує західні демократії, будьто б вони нарочно заманювали тих людей, щоб мати дешевих робітників.

Зі зглядів моральних важною справою є дати заняття людям ДіПі. Хоч приблизно половина людей в таборах працює для армії, АНРРи і в німців, то нехіть серед більшости тих людей включитися у процес відбудови Німеччини а до того ще пересичення німецького ринку праці доводить до того, що гайнування часу є радше правилом ніж виїмком. А це підкопує мораль, збільшує злочинність і сприяє чорній торгівлі. Заходи військової поліції, щоб здавити ці прояви і рейди констаблів ще тільки збільшили напруження.

Проблема ДіПі стає щораз гірша. Всі зусилля спрямовані на те, щоб переміщені люди асимілювались з німцями, до нічого не доводять. Всі пляни переселення залежить від постави Росії до балтійців і поляків, та від розв'язки палестинської справи. Проблема ДіПі занадто зв"язана з питанням глобальної політики, щоб можна її налагодити в швидкому часі. Як довго Совєти інтересуються людьми ДіПі, що походять з їх васальних держав, так довго краї, що були б готові їх взяти, не хочуть наражуватись Росії і не приймають імігрантів.

Так отже людям ДіПі не остає нічого іншого, як ждати дальше в надії, що сильні світа цього, залагодивши свої спори, щось врешті зроблять, щоб ліквідувати трагічну спадщину гітлерівського режиму.

ГОЛОД В УКРАЇНІ
ЯК НАСЛІДОК НАЙБІЛЬШОЇ ПОСУХИ ЗА ОСТАННІХ 50 РОКІВ

Менчестер Ґардіян /тижневик, 30.січня/ помістив допис свого московського кореспондента про "наслідки великої посухи в Росії". В статті читаємо:

Звіт Держплану про виконання п'ятирічки в першому її році, в 1946, говорить ясніше, як усі інші описи, про розміри посухи в 1946 р. Вона навістила рейон більший, ніж в часі голоду 1921, а майже такий як в часі найбільшого голоду, про який тямлять люди - в 1891 р. Це була найстрашніша посуха за останніх 50 літ. Звіт очевидно додає, що дякуючи совєтській системі, наслідки не були жахливі, бо держава приняла всякі міри допомоги загроженим полосам.

Передусім помогло те, що на сході добре вдалися жнива, а головно в Алтайській області, яка є другою після України - житницею Рад.Союзу. Але, взявши в цілому, жнива випали багато гірше ніж у році 1945, який взагалі не належав до добрих років. Полоси, які потерпіли найбільше - це передусім майже ціла Україна, а головно південна Україна, крім того центральні області Росії /Курськ, Орел, Тула/ і нижня Волга.

Як наслідок посухи продовжено карткову систему, вичерпались державні запаси, настали поважні недостачі в сільських околицях /так обережно висловлюється кореспондент про голод - зам.перекладача/. Що обіцюють жнива 1947 року, трудно сьогодні сказати, але зимові збіжжя не вийшли добре. В Україні були сильні морози, а снігу було обмаль, або зовсім не було. Вправді пізніше впали сніги в Україні, і в центр.Росії, але після того настали некорисні періоди відлиги. Всюди, ~~де вимерзла озима пшениця~~, треба буде наново засівати.

-.-.-.-.-

ЛИСТ З АНГЛІЇ

Перш за все робітничий уряд ще не вив'язався зі своїх обіцянок. Щоправда, безробіття фактично не існує, але життєва стопа обнизилася на кілька пунктів нижче 100 протягом останнього року. В порівнннні з воєнним побутом тут нічого не змінилося, нема тільки алярм-ових сирен і воєнних комунікатів. Цілковита непевність майбутнього. Атомові бомби, а особливо становище Росії не дають англійцям спокійно спати.

До того доходить цілий ряд клопотів внутрі самої імперії. Публічною таємницею є, що Англія пішла магометанам на уступки. Вицофуючись з Єгипту, англійці одначе зуміли забезпечити Суез подвійно. З півночі випросили французів зі Сирії і Ливану та зорганізували спільне королівство з Іраку і Трансйорданії. Із заходу вони цупко держать поіталійську Триполітанію та Барку. До цього доходить Кипр, прихильна Туреччина та Греція. Таким чином Близький Схід більш менш забезпечений. Поважні клопоти є з Палестиною. Розшуки за групою "порядних" жидів, з якими можна було б договоритися, закінчилися ствердженням, що таких жидів нема. Всі жиди працюють тепер разом і то зовсім не під ліберальними чи демократичними гаслами. В цьому є поважні причини. Вони стратили безповоротньо свій біологічний розплодник між Вислою і Дніпром, та около шість мільйонів хуситського населення по відрізненні від асимільованих та цивілізованих жидів. Рішення відродити біологічний потенціял народу є першою і головною причиною їхнього палестинськогоісходу. Від закінчення війни значно змінилося відношення англосаських жидів до Росії і большевизму. Ще зарано говорити про їхню ворожість до Росії, але вже тепер їхня преса заявила критичне становище до різних починів Рад. Союзу.

Англійці війни не хочуть. Росії не люблять і її бояться, але воювати з нею не думають. В США відбувається основна метаморфоза, ґвардія покійного Рузвельта /"хлопці", як він їх називав/ втратили ґрунт під ногами. Їх заступають нові люди, назагал більш позитивно до нас наставлені, Певне є, що ізоляціонізм згинув, вбив його Черчіль а поховав Рузвельт. Американська преса виступає супроти большевизму щораз різкіше. Особливо активна є преса католицька. Одне ясне: Америка не залишить Англії на поталу.

Цікаві речі доходять з Риму. Як відомо, Папа завівся на німецькій східній політиці. Тепер роздав цілий ряд кардинальських капелюхів і то переважно неіталійцям. Для нас цікаво, що один з новоіменованих кардиналів є папський делеґат для східніх обрядів. Дуже активна зробилась "східня конгрегація". Найцікавіше те, що кардиналом став архиєпископ НьюЙорку Спелмен, знаний зі своїх дипломатичних посередництв в часі війни. Розійшлась поголоска, що він має бути новим підсекретарем у Ватикані.

В Единбургу відбувся з'їзд центрального европейського федерального клюбу /щось подібне до Прометея/. Зорганізувала його Шкотська Ліга европейської свободи. Нашу справу репрезентував там Н.Н. кажуть, дуже добре. Незабаром зорганізуємо українсько-британське товариство. Маємо вже запевнення від десятка послів та кількох лордів.

ЧЕРВОНА ЧИСТКА В З'ЄДНАНИХ ДЕРЖАВАХ

НьюЙоркський кореспондент тижневика "Менчестер Ґардіян" /30. січня/ подає цікаві відомості про антикомуністичну чистку в З'єднаних Державах. Він пише:

Вже нераз було ствержено, що З'єдн.Держави нагло звертаються на право, коли решта світа йде наліво. Одним з наслідків цього процесу є "дика погоня" проти комуністів або комуністичних симпатиків. Ми тепер є свідками, як їх вишукують на різних публічних і пів-публічних становищах і звідтам усувають.

Головна організація, яка тим займається, є комітет в Палаті Репрезентантів "по справам протиамериканської діяльности". Основною засадою комітету є дешевий погляд, що якщо вас знайдуть на поштових списках якоїнебудь комуністичної або півкомуністичної організації, то ви стаєте підозрілим у комуністичних поглядах. Це,напр., відбивається тяжко на журналістах, яких ставлять майже автоматично на всіх поштових списках і тому вони - в очах комітету - є в усьому підозрілі.

Під сучасну пору протикомуністична кампанія в цьому краю має два головні елементи. Один з них - це погіршення взаємин між З'єднаними Державами і Росією, а друге - погіршення відносин між Москвою і Римом, що віддзеркалюється в різкому антикомуністичному ставленні американських католиків. На чолі Союзу Промислових Організацій стоїть католик Філіп Мерей, багато з-поміж його головних співробітників - теж католики. Католики опановують також найважніші об'єднання цього Союзу. Тепер відбувається щось в роді чистки комуністів у Союзі Пром.Організацій.

Комітет по справам антиамериканської діяльности підготовляє новий похід проти комуністів серед професорів коледжів і серед редакторів. Комітет уже має довгі списки одних і других і збирається візвати їх публічно доказати їх лояльність до капіталістичної системи, або бути приготованим на звільнення.

Чистка проводиться теж серед службовців у різних департаментах уряду а головно в армії і в департаменті Стану.

КОНСЕРВАТИСТИ НЕВДОВОЛЕНІ З ЧЕРЧІЛЯ

Лондонський кореспондент "Нью Йорк Геральд Трібюн" подає цікаві завваги про позицію Черчіля в своїй партії. Вони настільки інтересні, що передаємо їх нашим читачам:

Остання дискусія в Палаті Громад про Індію може стати новим етапом у політичній кар'єрі Черчіля. Черчіль примусив уряд погодитися на обговорення всупереч загальним побоюванням лейбуристів та лібералів а теж і поважної частини консерватистів, які боялися, що прилюдна дискусія поважно утруднить шанси політичного порозуміння в Індії. Черчіль, настоюючи на своїй вимозі, покликувався на те, що надає дискусії поважного значення і в тій справі порозумівся з товаришами з партії. В дійсності з ними не говорив і вони були заскочені його виступом.

Між консерватистами не роблять з того таємниці, що вони воліли б, щоб Черчіль уступив. І він це добре знає, бо на нього натискають постійно, щоб передав провід опозиції його Королівської Милости. Але він впертий і не хоче признати, що його уступлення в цю пору запевнило б йому в історії місце великого лідера. Одночасно він не вбачає того, що його постать як політичного діяча сьогодні, в добі великих соціяльних перемін у Британії стає, - щоб делікатно висловитись,- постійно щораз менше замітною.

Молоді консерватисти, що від них залежать малі шанси партії на відродження, були б дуже раді,якщо б він уступив і решту своїх літ присвятив писанню споминів з воєнного часу. Майже всі члени партії нарікають на недостачу в нього позитивної програми, якою можна б поборювати соціялізм.

ВЖЕ ПОЧИСЛЕНІ ДНІ РУМУНСЬКОГО КОРОЛЯ

На запит одного з наших приятелів, як іде розвиток у Румунії і чи вдержиться румунська монархія, подаємо виїмок зі статті американського кореспондента в Букарешті, яка появилась у "Нью Йорк Геральд Трібюн":

Румунська політика - це нездорове кубло корупції, цинізму і диктаторських прийомів. Корупція і цинізм тотального режиму не змінились. Давніше доля краю лежала в руках людей, які хитались між Францією і Британією, а потім перехилились до гітлерівської Німеччини. Тепер влада над країною лежить у твердих і безоглядних руках комуністів, яких у їх хитрості перевищують тільки совети. Серед комуністів в уряді є лише один інтелігент - міністр юстиції - всі інші, це люди вишколені в Москві, ветерани революційної боротьби в Румунії, які вчились і організувались у румунських тюрмах. А їм до помочі стоїть готова череда карієристів, які ще вчора носили відзнаки Залізної Гвардії і кричали "Румунія тільки для румунів".

Теперішній уряд не робить ніякої таємниці з того, що хоче вдержати країну в рамах совєтської системи. А Рад. Союз шляхом господарського проникання, яке він проводить у всіх договорах на Балкані, це більше підкреслює, що не має наміру з цього резигнувати. Ніяка з громадських свобід західньої демократії не буде дозволена в теперішній системі, хоч як на цьому настоюють ідеалісти серед політиків. Було б фатальною похибкою зв'язувати якінебудь надії з опозицією. Народня селянська партія є найсильнішою політичною групою в Румунії. Популярність голови партії Маню не була ніколи така велика як сьогодні, а це тільки тому, що він в очах селян є символом протесту проти теперішнього режиму. Але його минувшина показує, що найвідповідніша для нього роля, це опозиція. Його партійна програма в дійсності не існує. Лібералі Братіяну мають малий вплив на румунське життя. З їх партії походить Татареску, сьогоднішній міністр закордонних справ, найбільш відштовхуюча постать серед балканських політиків.

Може найбільш обманеною, але без сумніву найпопулярнішою людиною в Румунії є король Михайло. Не дуже рішучий і проникливий, але зразково чесний. Він бачить, що дні його як короля Румунії почислені. Він поміг перевести переворот проти Антонеску, але після того рішуче відмовився визнати уряд подиктований Вишинським. Селяни готові кожної хвилі вмирати за нього і він це знає. Але рівночасно він знає, що З'єднані Держави і Британія географічно далекі від Румунії, а Росія близько. Самою своєю присутністю він піддержує опозицію.

Для нього є одна перепона, якої він не може перемогти. Приготовляється закон про створення Народнього Трибуналу, який має судити "ворогів народу", а король мав би підписати цей закон, і дати йому конституційну санкцію. Предвиджують, що він відмовиться підписати. Слідуючий крок буде, що парлямент, який є слухняним знаряддям уряду, скличе конституційне зібрання, за яким піде плебісцит за відкинення монархії. Круги близькі до престола, згідні в тому, що плебісцит відбудеться пізною весною і король поділить долю інших королів у балканських країнах, які попали під вплив Советів.

ТРИ ЕТАПИ СОВЄТСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Паризьке видання "Нью Йорк Геральд Трібюн" приносить кореспонденцію з Вашинґтону, яка може служити як показчик того, як у столиці

США оцінюють советську політику. Подаємо статтю в скороченому перекладі:

Важко ствердити, що відбуваються зміни в советській політиці, які можуть пізніше влегшити широке міжнародне полагодження справ, якого так настирливо вимагає Бирнс у своїх критичних виступах.

В советській політиці можна розрізнити сьогодні три етапи.

В першій періоді після розвалу Німеччини і Японії на Кремлі припускали, що вони мають тільки вимагати, а їм усе те дадуть. Престіж героїчної боротьби Совєтского Союзу, сила советської армії, провідна роля комуністичних партій у протигітлерівських рухах, виявлена в часі війни готовість Західніх Союзників йти Советам на уступки - все це були чинники, які впливали на витворення такої ментальности. Ті, хто брав участь в першій лондонській конференції, признають, що Молотов був в рівній мірі здивований і обурений, коли конференція не закінчилася таким документом, як Алтанський комунікат. Советських провідників коштувало кілька місяців часу, щоб вони могли ствердити, що вимагати й діставати - це слова, що перестали бути однозначні.

В другім періоді советської політики на Кремлі постановили брати те, чого вони жадають, брати методами активної політики. Цей етап позначений такими епізодами, як іранська афера і негамовані зусилля просякати в Німеччину. Але й він закінчився, бо Совети наткнулись на сильну опозицію, крім того не вдалося їм розсварити західніх Союзників, а головно - Радянський Союз виявився по війні багато слабший, ніж того сподівались. Це останнє, це дуже вимовний факт, хоч досі напів прихований.

Для ілюстрації господарських труднощів Радянського Союзу вистачить згадати, що кошти життя зросли на 3оо відсотків, а зарплата піднеслася дуже незначно. Це страшно звихнуло цілу структуру держави. Советське життя сьогодні незвичайно дивне. Одна амбасада у Москві, що не могла дістати на зиму ярини через міністерство закордонних справ, купила не менше тільки десять тон на чорному ринку. Ярину дістали в колгоспу недалеко від столиці, привезли продовж одного дня. Оте розлюзнення в державі довело до безпощадного прикручення труби, що виявилося в черговій чистці. Щоб зрозуміти чистку, уявім собі нашу державу, де продовж кількох мі[illegible] но, ув'язнено, або заслано до найдальшої Аляски - [illegible]чезний відсоток управителів фарм, великий відсоток провідних людей в індустрії, кожного дійсно творчого мистця або письменника Америки і майже половину урядовців з кожного з найбільших федеральних і стейтових урядів.

Зрозуміло отже, чому Совети ввійшли тепер у третій стан своєї політики. Його можна означити, як відречення від експанзії та імперіялізму, а рівночасно це спроба вколисати західні потуги в стані їх неготовости. Інші цілі теї політики вже виявились у зв'язку з виступом Молотова в користь роз-броєних. Очевидними стали теж більш основні факти, що Совети відступають від попередньої політики експанзії. Наприклад - лиш кілька місяців після рішення про те, що репарація коштом німецької індустрії мають бути знесені, а [illegible]раційні зобов'язання будуть сплачені коштом німецької продукції, советська військова влада в Берліні гостро завернула. Фабрики Цайса в Єні і багато інших з-поміж найбільш цінних призначено для перевезення до Росії. Так само велике число спеціялістів, яких в Росії дуже потребують. Це означає зміну плянів відносно Німеччини.

Коли советська політика має за собою вже три етапи, один ліпший від другого, то чому не міг би прийти ще четвертий етап правдивого порозуміння і дійсного урегулювання миру?

Ми відповідаємо, що це розумна надія, але під умовою, що пропонований бюджет і податковий плян сенатора Тафта не позбавить нас такого інструменту успішної закордонної політики, як сильна національна оборона.

Стаття появилася під вимовним наголовком : "Надія на справжнє влаштування миру, яку дає зміна совєтської політики. Але така надія може завести, якщо США ради зниження податків і вкорочення бюджету відкинуть головний атут - сильну національну армію".

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

-.-.-.-.-.-

ЛИСТИ ДО НАШИХ ПРИЯТЕЛІВ

ВИХОДИТЬ НА ПРАВАХ РУКОПИСУ. В ПРИЛЮДНУ ПРОДАЖ НЕ ПОДАЄТЬСЯ. ВИДАЄ УКРОС

ЛИСТ ДРУГИЙ Серпень 1947

ДО НАШИХ ПРИЯТЕЛІВ

Перше число "Листів" появилося ранньою весною. Оце друге йде до Вас у час високого літа. А між ними знову кілька місяців злиденного скитальського життя, тривоги й неспокою:- куди ведуть наші дороги?

За той час одні поїхали в Бельгію, другі - з англійської смуги в Англію, ще інші вже чекають на відправу в канадійські ліси, четверті записуються саме в Голяндію, а ті ще говорять про Францію. Одні виїхали, чи збіраються їхати, або записавшися, заспокоїлися трохи. Другим це ще поглибило журу: ось - мовляв - ці вже влаштовуються, що ж буде з нами? Приходять листи, одні тихі, заспокійливі, інші писані у схвилюванні серед непевних настроїв, ще інші повні розпуки. Одні люди залишаються на роботі, інші вертаються до таборів. Надії й безнадійність...

Серед таких пригноблення і турбот, поміж усі ті вістки і листи, - з"являється перед Вами цей другий зшиток " Листів до наших приятелів ". Підходить сумнів, як осіння мряка, і налягає душу: - навіщо все те, чи воно ще нам потрібне? Чи не важливіші інформації про можливості улаштування, про побут в краях, куди летять зори наших бажань?

Дорогі приятелі! Серед тих цілком зрозумілих сумнівів усе ж спитаймо самі себе: - невже ж за журою і тривогою останніх місяців ми перестали бути п о л і т и ч н о ю еміграцією? Чи цей почесний титул, що все ж таки дорожимо ним, не зобов"язує нас до чого? Подумаймо, адже тільки він, той титул п о л і т и ч н о г о емігранта, дає нам право вимагати того, щоб нами цікавилися й опікувалися наші брати, розсіяні українським горем по всьому світу. Інакше ми могли б тільки прохати ласки...

І подумаймо далі: - Щоденними думками і щоденною журою готовимось до доріг у ширший світ. Сюди стежка і туди стежка, і котру вибрати, якої мови, якого ремесла довчитись? - Але одночасно чуємо таємничі підземні звуки й бачимо пророчисті знаки на політичному овиді світу. Живемо в наряджeнім полі високої напруги. І почерез усі сумніви й непевності віримо, що це готовиться для на і для дітей наших ще одна дорога, не в світ широкий, як скитальцям, - але в рідний край, як щасливим поворотцям!

А тепер питання совісти: - чи то тільки до тієї вимріяної й очікуваної дороги ніякого перешколу не треба? Чи дотеперішня наша мова ненависти і партійного розбрату має бути мовою, що з нею прийдемо в свобідну батьківщину? Чи ремеслом, що з ним з"явимось туди, має бути взаємна гризня за владу, війна всіх проти всіх?

Приймайте ж ці "Листи", як малий підручник нової мови і нової життєвої постави, що її маємо понести з собою в світ і принести з собою в батьківщину. Мусимо стати спільнотою людей, зв"язаних із собою однією тугою, однією вірою, і готових помагати собі взаємно, як мандрівники спільної цілі. Мусимо стати упорядкованою громадою чесних і приязних людей. Тоді й легше переноситимем наше особисте і наше національне гор. По тому як ви любите одне одного, пізнаватимуть вас, що ви мої учні, - казав Христос. Ми повинні прямувати до того, щоб по нашій громадській і політичній поставі, по наших упертих зусиллях до привернення в нашім житті - українського, власними думками і руками, а не чужим примусом встановленого миру,- свої і сторонні люди пізнавали, що ми члени і прихильники Українського національно-державного союзу.

- - -

Не лякаймось, коли - трапиться - полають нас. Ми не зчинятимем колотнечі з того приводу. Ми радо прийматимем усякі завваги, поради, спокійну і навіть дуже гостру, але річеву критику і будемо вдячні, коли це поможе відкрити нам наші помилки. Та н а л а й к у н е в і д п о в і д а т и м е м . Пам"ятаємо і пам"ятатимем з наших любих незабутніх сіл винесену господарську мудрість: - коли йдеш селом і хтось, завваживши, що блудиш, покаже тобі кращу дорогу, - вклонися і подякуй. А коли з якогось подвір"я почуєш гавкання і гаркіт, не обзивайся і - по можливості - не оглядайся. Бо тільки ще більше розлютиш схвильоване боже творіння. Йди спокійно дальше! -

Ми згадуватимем ту рідну мудрість і спокійно йтимем дальше.

Укрос

- - - - - - - -

М.І.Ш.

УКРАЇНСЬКИЙ ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНИЙ УЛАД

Впровід.

Сучасний український світ носить у собі кілька внутрішніх поділів. Вони різноплощинні: один - релігійно-культурний, отже поділ на східню православну, і західню, українську-католицьку церкву; другий ресультурного значення, поділ між східнім і західнім українством, придніпрянцями і галичанами. Інші поділи мають політичний характер, як поділ між республіканцями й гетьманцями, або поділ між двома західніми націоналістичними групами. I/

Але й ті останні вже суто політичні поділи, не однородні щодо часу. Одні уявляють собою фактично давно завершені справи, отже - висловлюючися загально-прийнятим граматичним терміном - уявляють наше політичне plusquamperfectum. Вони ще час-до-часу кидають легку тінь на наше життя і мислення, неначе спогад неповторного минулого, що іноді зворушить чи змусить на хвилину сучасні думки, але неспроможний опанувати їх. Інші поділи постали в недавно минулому і їх пересправи ще не завершені, ще остаточно не рішені. Вони ще дуже важать на житті і в душах, як болюча вчорашня рана. Але завдання наших днів залікувати і забути її, і аж ніяк не роз'ятрювати, наново роскриваючи. Це наше минуле-недовершене, наше imperfectum. І вкінці є політичні поділи, зроджені з дійсностей і потреб нашого сьогодні, живі й молоді рухи, ще не то незавершені, але ще ідейно й організаційно остаточно неоформлені рухи. Це наше нині, наше praesens - наші сучасні шукання своєчасних, відповідних до вимог доби і нашого становища форм.

§ I. Статистичний огляд.

Схематично можна зобразити часове розверствування наших політичних груп так:

I. Давноминуле завершене - plusquamperfectum:
I. УСДРП 2. УПСР 3. УСРП 4. УНДО 5. УСГД

II. Минуле недовершене - imperfectum:
О У Н
6. група т.зв. бандерівців 7. група т.зв. мельниківців

III. Сучасне - praesens:

8. УРДП 9. УНДС

- - - - - - - -

I/ Докладніше про це в праці "Український мир" /До проблеми внутрішньої політики УНДС/ - вид. Укрос.

- - -

Перша з названих у схемі партій, Українська соціял-демократична робітнича партія /УСДРП/ споглядає сьогодні на довгу історію. Почини її на переломі дев"ятнадцятого і двадцятого сторіч. Властивим місцем народження її була Українська революційна партія /РУП/, що її заслугою є душевна підготова східнього українства до революційних подій 1905-1906 років. В загальній родині РУП, соціял-демократія була осередньою силою і там у лоні тієї організації щораз виразніше оформлювалася в сучасну, марксівську, місько-пролетарську партію. Такою діяла вона вже в час революції 1905 року; такою ж поволі збірала розторощені Столипинською реакцією свої ряди на передодні першої світової війни; такою ж пролетарсько-марксівською, на подобу інших европейських соціял-демократичних партій, увійшла вона в українську революцію 1917 року.

Тоді заблищала вона цілою низкою славних уже в українській культурній історії людей і випробованих уже політичних діячів. Та партія мала право покликатися на світлі імена Лесі Українки і Михайла Коцюбинського. На чолі її стояли в рішальні роки революції й державного будівництва і Симон Петлюра, і Володимир Винниченко, далі душа колишньої РУП - Дмитро Антонович, відомі політики як Михайло Ткаченко, Микола Порш, Валентин Садовський, Андрій Лівицький, Ізаак Мазепа. Тож хоча масовістю членства і впливом на незорганізовані маси соціял-демократія стояла позаду тодішньої соціял-революційної партії, в усій політичній роботі доби Центральної Ради, потім Української Народньої Республіки, саме та партія звичайно висувалася на чоло. Першим прем"єром уряду Центральної Ради, головою Генерального Секретаріяту, був її член Винниченко; він став пізніше головою Директорії Української Народньої Республіки, поки не віддав того місця бувшому довголітньому членові тієї ж партії Симонові Петлюрі. Осередок партії після 1920 року знайшовся на еміграції, але й сьогодні партія репрезентована прізвищами, що мають для нас поважне історичне звучання.

В дев"ятдесятих роках минулого сторіччя оформилася також у Галичині українська соціял-демократія. Вона мала у проводі визначні інтелектуальні сили, але не могла тут відограти такої ролі, як у Східній Україні. Українського пролетаріяту в Галичині було мало, а зпролетаризоване селянство або еміґрувало, або було під впливом радикальної партії.

- - -

Друга з названих у схемі груп - Українська партія соціялістів-революціонерів, /УПСР/ - це молодша формація. 1/ В роки 1905-1906 вона мала вже своїх визнавців і знаходила відгомін серед народу, але як окрема суцільна політична організація вона щойно формувалася. Це партія селянського соціялізму, у противежності до соціял-демократії, партії міського пролетаріяту. В 1917-ому і в наступних роках соці-

- - - - - - - - -

1/ Порівн. Володимир Дорошенко: Українство в Росії. Новіші часи. Відень 1917.

ялісти-революціонери – це партія інтелігентської молоді і широких селянських мас. Можна сумніватися, чи українські селянські маси 1917-1919 років були соціялістичні. По своєму душевному складу і своїх бажаннях вони були типово дрібновласницькою стихією. Але в особлившім зацікавленні партії соціялістів-революціонерів земельною не так реформою, як революцією, селянські, головно ж дрібновласницькі, а то малоземельні шари хотіли бачити запоруку здійснення своєї відвічної мрії про збільшення земельного верстату своєї праці I/. Для інтелігентської, головно студентської молоді, для учительства, що в великій більшості вийшли зі села і зберегли з ним безпосередні зв"язки, вже тим самим партія соціялістів-революціонерів була близька. До того правдоподібно приєднувався ще й глибший психологічний мотив. Доктрина марксизму, котру тодішня соціял-демократія беззастережно визнавала, ставила до своїх, передовсім до інтелігентних, визнавців великі вимоги інтелектуального зусилля і дисципліни думки. Це були вимоги і трудні, і душевно чужі молодій і політично недосвідченій інтелігентській верстві, для якої хотіти і здійснити – це майже одне й те саме.. Та молодечо наївна віра мала в собі щось із чару пробудженої весни і вона віддзеркалювала молоду душу пробудженої зо сну України, неторкнутої ще глибокими сумнівами і обережністю, проказуваними розумом і досвідом. Останнє ж освячення таким душевним настроям і соціяльним хотінням дало велике ім"я і загально шанована особа проф. Михайла Грушевського, що рішився очолити той рух, згідно з нераз підкреслюваною в своїх наукових працях вимогою до політичних провідників пильно прислухатися до народніх хотінь і самовіддано оформлювати їх.

Соціялісти-революціонери – партія більшости в репрезентативних установах тодішньої України, як Центральна Рада, Трудовий Конгрес. Але з огляду на брак досвідчених і репрезентативних керівників вона мусіла завсіди ділитися владою з інтелектуально багатішими, хоч масово куди слабшими соціял-демократами і соціял-федералістами, типово інтелігентською, поступовою партією.

– – –

Третя у схемі, Українська соціялістично-радикальна партія /УСРП/ – це західньо-українська, навіть можна сказати – галицька політична формація. Вона найдавніша в своїй історичній тяглості. Формально постала в дев"ятдесятих роках минулого сторіччя, але народжувалася разом із народженням нової суспільної верстви в галицькім патріярхальнім суспільстві, суспільстві селян і священиків, а саме з народженням верстви сучасної світської інтелігенції, що не знаходила собі місця в старосвітськім життєвім ладі. Соціяльною базою партії було селянство. Духа тієї нової верстви й партії, що з неї виросла, оформили Іван Франко і його гурт, зразу під впливом Михайла Драгоманова. Це була перша в повнім того слова значенні сучасна українська політична партія, і вже це вказує її велику вагу в нашій політичній історії. Вона внесла в галицьке політичне життя новий творчий фермент і дала почин до пізніших політичних оформлень і інших західньо-українських рухів під

I/- – – – – – –

I/ Пояснення того явища в праці автора " Українська синтеза або українська громадська війна", "Життя і мислі", ч. I. 1946 р. – ст. 24-26.

кінець минулого сторіччя. В часи російського царського гнету це мало не тільки місцеве, але й всеукраїнське значення.

Найбільша заслуга радикальної партії це й є саме утвердження в західнім українськім світі нового сучасного, духового і політичного укладу на місці давнього патріярхального. Друга заслуга партії це прищеплення українству почуття і бажання ясної і твердої організаційної форми у протилежності до ідейно й організаційно розпливчастих рухів. Радикальна партія творила політичну організацію з виразним ідейним обличчям і ясними організаційними формами, з точним окресленням членства, його прав і обов"язків. Згодом та партія, сповнивши своє історичне завдання, звичайно в тіні національної демократії, співпрацюючи з нею, та творячи опозицію, співкерувала політичним життям західньої України, де-далі залишаючи місце опозиції до національної демократії новим, молодшим формаціям. В 30-ті роки радикальна партія вже разом із національною демократією, оформленою в УНДО, стоїть, в оборонній позиції проти нової духової й масової сили націоналізму.

Наведене вже ім"я Івана Франка, що після виконання радикальною партією згаданих історичних завдань, вийшов із неї, – далі прізвища політиків як Лев Бачинський, Іван Макух, – письменників Василя Стефаника, Марка Черемшини, Леся Мартовича, що належали до радикального світу думки і організації, кажуть з відповідною пошаною ставитися до організаційних залишків того світу в сучасній еміграції.

– – –

Українське національно-демократичне об"єднання /УНДО/ – це останній виплід західньо-української національної демократії. Вийшовши з народовецького руху другої половини минулого сторіччя, вона оформилася в дев"ятдесятих роках в націонал-демократичну партію. В її провідне ядро увійшла частина молодого покоління, що досі стояло в революційних, радикальних рядах, але тепер, як і Іван Франко, співтворець і радикальної, і націонал-демократичної партії, після перемоги революції переходило до творчої праці. Націонал-демократична партія стає керівним осередком політичного і економічного життя західньої України і залишається під зміненими назвами, бодай репрезентативним її виявом аж до другої світової війни.

Українське Січове Стрілецтво, потім І.листопад, вийшли з дій і пориву молоді, що в великій більшості виросла і формувалася під впливами вище названих двох партій: націонал-демократичної і радикальної. Оформлення і керівництво держави, Західньої Української Народньої Республіки, створеної І-им листопада, – це діло тих же партій.

Перша половина двадцятих років проходить на шуканні націонал-демократією себе і своїх доріг серед нової дійсности. Вона знаходить себе і оформлюється подібно, як і в дев"ятдесятих роках минулого сторіччя, втягуючи в своє керівне ядро частину революційного ферменту тоді радикального, тепер націоналістичного І/. Таке народження УНДО /Українського національно-демократичного об"єднання/ 1925 року.

- - - - - - - - -

І/ Докладніше знайде читач про це в праці: "Галичанство, його історичний шлях і манівці", вид."Життя і мислі", ч.2 /в підготовці/.

Тридцяті роки означають глибоку кризу націонал-демократії й її наявний розпад на три групи, що колись, у 1925 році, зв"язуючися створили УНДО. В тисках польського півтоталізму УНДО тратить характер великої політичної організації українства, а стає тим, чим воно й найчастіше називало себе останніми перед війною роками: воно стає українською парляментарною репрезентацією. Нарешті, масові рухи не так оформлювалися, як плили за набими націоналістичними групами.

Націонал-демократія в її різних видах /націонал-демократична партія, трудова партія початку двадцятих років, потім УНДО/ це репрезентативна сила новішої історії західньої України, а прізвища Юліяна Романчука, Євгена Петрушевича, Костя Левицького, Євгена Олесницького нерозривно зв"язані з її найяснішими сторінками.

– – –

Український союз хліборобів – державників /УСГД/ – це монархійна, гетьманська група. Вона – хоч оформилася пізніше в двадцятих роках двадцятого сторіччя – свій розвій бере з факту Української Держави 1918 року і з мислей В"ячеслава Липинського, зокрема з його "Листів до братів хліборобів". Після того, як сам Липинський і дехто з його учнів і прихильників порвали організаційні зв"язки з партією, вона далі існувала, зосереджуючися коло особи покійного сьогодні гетьмана Павла Скоропадського. В часі поміж двома світовими війнами керівний осередок УСГД і його визначні члени /Шемети, Дмитро Дорошенко/ перебували на еміґрації. В західній Україні гетьманська організація мала своїх ідейних членів.

Історичним призначенням гетьманської організації було – здається – стати кристалізаційним осередком українського консерватизму. Його брак, як противага революційності, сильно і нераз відчуло українське життя продовж своєї історії. Трагічна смерть гетьмана Павла була болючим ударом для організації. Наслідник-син, популярний гетьманич Данило, покищо не бере участи в політиці. Організаційним осередком УСГД стала т.зв. реґенційна рада з гетьманшою-вдовою на чолі.

– – –

В другім ряді схеми поміщені дві зовсім живі ще сьогодні організації, що виступають часто під одною назвою Організації Українських націоналістів /ОУН/, але уявляють собою дві окремі, навіть ворожі одна одній партії: т.зв. мельниківців і т.зв. бандерівців.

ОУН – це одне з політичних оформлень українського націоналізму, що в тридцятих роках нашого сторіччя здобуло найбільший вплив на молодь і маси західнього українства. Тим цей рух, при всіх різницях часу, умовин і залежно від того – декларативних ідеологій, так сильно нагадував і нагадує долю і недолю соціял-революційного руху з часів революції 1917-го і наступних років. Масовий рух інтеліґентської /гімназійної і студентської/ молоді і масовий рух молодшого селянства і робітництва завдячує свої великі успіхи несприятливості умовин, що в них знайшлося українство в Польщі. З тих умовин мусіли зродитися настрої опору, а цілком наявні національні причини прикрого стану українства в польській півтоталітарній державі скерововува-

ли ці настрої в націоналістичне русло. Той масовий тиск із низу разом із модними тоді зразками великих націоналістичних рухів під кермою провідницьких організацій, що саме розгорталися по всій майже Европі, були приводом до перетворення елітарного підпілля Української Військової організації /УВО/, в якій діяли керівні люди стрілецького руху і галицької армії з Євгеном Коновальцем на чолі, в масову, також підпільну Організацію Українських націоналістів /ОУН/.

Її ірраціоналістична ідеологія захоплювала молодь і своєю свіжістю, і деякою співзвучністю з питоменною для молоді нетерпеливістю, що для неї сильно хотіти - це так як уже здійснити. Як колись марксизм соціял-демократії підчас революції 1917 року вимагав занадто багато дисципліни духа, в кожнім випадку вимагав понад міру того, що готова була прийняти молодь спрагла чину, і тому бачили ми її масово в рядах більш настроєво-ірраціонального соціял-революційного руху, так і тепер проповідь волюнтаризму, вольовости, що залюбки переотрибувала через усі логічні і моральні труднощі, стала найвигіднішою ідеологією нетерпеливої, головно "безпосадної" в польській дійсності, зпролетаризованої інтелігентської молоді. І результат також подібний: ОУН стає в тридцятих роках рушійною силою українського політичного життя, силою готовою на великі жертви і задивленою в мрію про великі подвиги, але одночасно силою, що не зуміла духово здисциплінувати свої провідні верстви і мусить, як колись соціял-революціонери, користуватися допомогою чужопартійних або безпартійних спеців.

В перших роках другої світової війни організація розколола ся на два ворожі табори, що безпощадно поборюють себе, доводючи іноді до справжньої і кривавої громадянської війни внутрі українства. Із різниці двох поколінь унутрі спільної організації зроджується фатальний розлам I/. Одне покоління це те, що пережило й очолювало героїчний стрілецький рух і в двадцятих роках дало Українську військову організацію /УВО/. Провідні кола того покоління з Євгеном Коновальцем на чолі знайшлися поза межами Польщі. Друге покоління - це краєва молодь, вихована на писаних споминах і оповіданнях із визвольної війни, спрагла романтизму боротьби, що її не пережила в світовій війні, і тому шукала в підпіллі. Це перші і глибокі джерела напруження між людьми, що їх великі дні в минулому, і тими, що пожадливо чекають їх у будуччині: напруження будучих консерватистів, що вийшли з революції, і революціонерів, що йдуть навмання за своєю переживальною тугою. Дальший розвиток поглиблює ті особливості і сьогодні група т.зв. мельниківців робить враження устаткованої організації, що готова до упорядкованої співпраці з іншими українськими політичними осередками, враження організації консерватистів на націоналістичному ґрунті, - тоді як група т.зв. бандерівців далі не тільки проповідує /цього не відреклися і мельниківці/, але й практикує "революційну" тактику унутрі українського світу.

Сумні явища громадянської війни і безоглядної боротьби за владу двох братніх організацій кинули густу тінь на все українське життя останніх літ і притемнили для нашої свідомости шляхетні риси жертвенности і відданости справі, що їх не бракувало в обидвох відламах ОУН.

- - - - - - - - - - -

I/ Докладніше про це в праці "Український мир" /До проблеми внутрішньої політики УНДО/ - вид. Укрос, ст. 10-11.

- - -

В останнім ряді схеми, під гаслом нашого сучасного, знаходимо дві політичні формації, що народилися в найновішій воєнній і післявоєнній дійсності й організаційно скристалізувалися на еміграції. Це Українська революційно-демократична партія /УРДП/ і Український національ-державний союз /УНДС/.

Зародок першої формації можна коротко схарактеризувати як не добитий у тридцятих роках хвильовізм. Українська революційно-демократична партія /УРДП/ -це живий доказ давньої правди, що механічними засобами терору, розстрілу і заслання ідею вбити неможливо. Люди духового підсоння створеного хвильовізмом, що залишилися в живих, оце додумують насильно прорвані пряжі думок, національних і соціялістичних одночасно, сьогодні в зовсім інших умовинах, в зовсім іншім ідейнім довкіллі. Тож і висліди будуть правдоподібно інакші, ніж заповідалися тоді, і дозрівання їх приспішиться в свобідній і насиченій новими побудами атмосфері Европи.

До тієї зародкової формації пристала західньо-українська група, якої духові обрії й раніше, в передвоєнну добу, скеровувалися до великих українських проблем сходу, і яких виразником був тоді покійний нині Мітрінга. Ця група в перших уже роках німецько-совєтської війни радикально розійшлася із ОУН бандерівського напряму, в лоні котрої дозріла, і зазнала подвійного смертельного гонення з боку німців і з боку власних, колишніх співтоваришів по організації. Таким чином і революційність і щире протитоталістичне спрямування і оте зацікавлення східніми українськими проблемами промостили більш органічне, а не чисто механічне з"єднання з хвильовістською групою. Те з"єднання дало цілій УРДП соборницький, всеукраїнський характер і дало їй притягальну силу не тільки серед східньої, але в деякій мірі і серед західньої молоді.

- - -

Вкінці Український національно-державний союз /УНДС/, що його перші почини треба відвести до 1943 року, року зустрічі провідних кіл національної України - східньої і західньої - у Львові. Той трагічний рік попри все горе дав Україні одну корисну можливість: в одній її столиці, у Львові, - волею і неволею - знайшлися керівні люди всієї національної України. Роки 1917-1920 не дали тієї нагоди, і звідси вислід: дві українські держави, і не зважаючи на з"єднання 22. січня 1919 року, вае ж дві армії, дві дипломатії, дві політики. Наше сучасне політичне формування мусить мати однією з перших цілей зробити так, щоб дуалізм 1918-1920 років не повторявся більше, щоб соборність із гасла, мрії, щирого бажання стала переживальною, спільними мислями і спільними організаційними рямами схопленою дійсністю. Це перша мета УНДС. В ньому, в його ідейному й організаційному осередку знайшлися представники і нової і давньої східньої еміграції, і нова еміграція західньої України. З того боку УНДС самим задумом і ціллю, і вже початковим особовим складом, отже від самого народження, - це всеукраїнська, соборницька організація.

Так само не повинен повторитися 1941 рік, коли то неупорядкована еміграція, повернувшися в рідний край, стала не розсадником нового, вільного ладу, але зачином кривавої, братовбивчої громадянської війни. Отже дати розумний порядок нашій організованості, розбитій окупантськими режимами і занархізованій внутрішніми роздорами - це пекуче-теперішнє завдання УНДС. Звідси осередня ідея

привернення внутрішнього українського правопорядку. В національно-державній площині означає це вимогу повного признання акту 22.січня 1919 року і соборної держави Української Народньої Республіки, створеної тим актом. Це вихідна точка, старт усіх українських політичних сил, до якої мети вони не прямували б і які радикальні реформи в тій державі не хотіли б провести. Дальше з поняття українського правопорядку слідує для УНДС вимога загальних засобів у тих прямуваннях різних груп і партій, себто вимога дій у конституційних рямах Української Народньої Республіки. Вкінці з того ж поняття українського правопорядку слідує і третя вимога загально-признаної моралі у внутрішніх міжпартійних розграх, у протиставленні до імморалізму, проповідуваного і практикованого в тридцятих роках і на початку сорокових років.

В суспільно-громадській площині УНДС співпрацює в розбудові самоврядування задля правного захисту, моральної і матеріяльної опіки. А стоючи на засаді правопорядку, протиставиться і поборює всі прояви самовільного самсобіпанства окремих громад, що приводять до непризнавання з різних партійних мотивів немилих собі надрядних ланок, отже до творення в тій громадській ділянці своєрідних пашківських областей.

В соціяльно-економічній ділянці розвиток ідей і організаційних почвнів УНДС йде в напрямі усвідомлювання свого місця, як представника й оборонця інтересів власницьких, точніше дрібновласницьких шарів, української дрібновласницької стихії села і міста. Та розвоєва динаміка, що одночасно визначає ясне місце УНДС у відношенні до соціялістичних груп - це вже тема наступного розділу.

- - -

Простірне розміщення в схемі від лівої до правої руки означає одночасно й те, чи названа партія "лівіша", чи "правіша" в соціяльно-політичному розумінні. Тут усі окреслення тільки приблизні і дуже релятивні. Нпр. УСДРП або УПСР - може програмово й зовсім ліві партії, але сьогодні тактично вони досить праві, себто обережніші, повільніші, схильні до ступневих реформ, до деякого - можна сказати - консерватизму. Або інший приклад, взятий із ділянки міжпартійної співпраці. На схемі і по ідеології найправіша, консервативно-монархістична формація: УСГД, властиво окремі її люди залюбки співпрацюють з якщо не програмово, то тактично "найлівішою" групою ОУН т.зв. бандерівців. Подібне можна завважити з деякими колами УНДО. Або порівняймо найближчі сусідні групи схеми, от УСДРП чи УПСР, -котра з них лівіша соціяльно? Чи інший приклад: дві групи, що на схемі стоять у лінії минулого - недовершеного imperfectum, яка у них ідеологічно-програмова різниця? Навіть самим членам тих груп нелегко відповісти на таке питання. Лівість чи правість тут більше у загальній життєвій поставі і зв"язаних із нею тактичних ходах політичної гри.

Вкінці треба зазначити, що розміщення груп у простірно-часовій схемі має метою систематичний їх порядок, а не оцінку. В річевих поясненнях усюди підкреслено історичні конечності, що з них народжувалися окремі партії. Всі вони в свій час - краще чи гірше - сповняли своє призначення в українськім житті, і не одна, чи кілька, а всі в сукупності це наша історія двадцятого сторіччя з її злетами й приниженнями, її перемогами і поразками. Всі вони разом представля-

ють наше життя, так що вони - це ми, і ми - це вони. Наше сьогодні це наслідник і спадкоємець тієї історії і не було б особливим доказом політичної культури, навіть політичного виховання і вироблення взагалі, опльовуючи минуле починати історію від себе.

У підсонні Українського національно-державного союзу дозріла цілком інша постава до нашого минулого. Її прекрасно окреслили чільні представники нової східньої еміґрації, після двадцяти і кількарічного розокремлення зустрінувшися знову з національними формами нашої організованости, збереженими в західній Україні й на еміґрації. Вони, побачивши поважні недоліки, заявили, що не думають йти слідами біблійного Хама і серед глуму виявляти тільки прогріхи батьків, але готові собою і своєю працею прикрити їх наготу.

Така поведінка визнається сьогодні правилом в УНДС. Але найсправедливіша оцінка і признання всіх заслуг не звільняє ніякої нової організації від тверезого рахунку політичної доцільности дальшого існування в нашім випадку дев"ятипартійного політичного грона. Та це питання доцільности вводить уже безпосередньо із статики опису в динаміку розвоєвих прямувань в укладі наших політичних сил на еміґрації.

§ 2.ДИНАМІКА РОЗВИТКУ

Кожна організація, що довше існувала, і кожен уклад,що тривав якийсь час, мають тенденцію самозбереження. Та тенденція шукає ідейного виправдання для себе самої і для світу. І наші партії, давно, чи недавноминулого, відзначаються тим гоном до самозбереження при одночасній свідомості,що дев"ятипартійна система аж ніяк не відповідає ні духовим, ні соціяльно-економічним потребам нації, зокрема ж на скитальщині. Отож завважуємо боротьбу двох мотивів серед того партійно-політичного укладу. Один - це свідомість конечности якихось перемін, якогось розумного пристосування до сучасних умовин українського світу і життя. Другий мотив, - це бажання все ж таки зберегти своє існування, бажання особливо характеристичне для партійних штабів, верхівок. По вислідній лінії тих двох сил йде дальший розвиток нашого політичного життя.

Консервативна тенденція самозбереження, що нею іноді найбільше визначаються програмово і тактично революційні групи , знаходить собі таке ідеологічне оправдання: - це неважно, чи будуть у нас дві, чи п"ять, чи дев"ять партій. Не в цьому проблема. Але важно поперше, щоб ті дві, чи п"ять, чи дев"ять партій політично охопили й оформили нарід-масу;щоб політичні організації не плавали малими човниками на поверхні великого неполітичного народнього моря. І подруге, неважно,чи матимем дві, чи п"ять, чи дев"ять партій, але важно,щоб вони, зорганізувавши нарід, самі між собою устійнили якийсь розумний лад, якийсь спосіб співжиття, і не вели громадянської війни. Отже і дев"ять партій, що в їх рамах знайшов би політичне оформлення нарід, при скоординуванні праці, були б не злом, але навпаки корисним укладом.

В такім, частім у нас міркуванні, спізнаємо і бажання партій оправдати своє існування, і розуміння завдань Координаційного українського комітету /КУК/, як засобу їхнього самозбереження.

Щодо першого аргументу, мовляв - хай буде і більше партій, щоб вони тільки дійсно організували неполітичне середовище, втягаючи його в окреслені рями, - мусимо завважити ось що: - Досвід багатих і могутніх націй-держав виявив, що далеко посунутий партійний роздріб шкідливий. Франція тридцятих років мала в державі, в парляменті й сенаті, органи координації куди краще уфундовані, ніж нпр. наш КУК, а все ж неможливо було при кільканадцяти партіях дійти до якогось постійного уряду.

Друге, що мусимо завважити: - саме й недомогою нашого нинішнього політично-партійного уладу є те, що велика кількість, а то більшість партій - це тільки штаби без війська. Це відноситься до всіх груп, означених в схемі, як наше політичне давнодовершене, plusquamperfectum. Що більше, ті групи навіть свідомі того і тому не заспокоюються зовсім вище наведеним ідеологічним оправданням свого існування, але - як зараз побачимо - шукають розумного виходу з теперішнього стачу.

Отже той стан не тільки невистачальний, він був би навіть шкідливий, і то також у випадку ідеальної координації дій. Шкідливий тим, що марнотратний, і то в час, коли українство не може дозволити собі на марнотравство. Партійні штаби, перечислені в першім ряді схеми, це своєрідне надбання нації, її державний досвід, знання світу, зв"язки з ним. І оце той політичний скарб закопаний неначе біблійний талант. В об"єднанні зі свіжими силами він дав би їм те, чого з конечности їм недостає, саме дав би їм досвід і знання, - і прийняв би від тих нових сил те, чого сам не має: свіжі життєві соки, ціль життя і змагань. І вкінці з такого об"єднання минулого з сучасним, історії з дійсністю - створилася б тяглість нашої політики. Відгороджені від життя і його сил штаби є співвиновниками стану, коли кожне покоління починає історію України від себе.

Оборона статики трудна принципово. В житті ж вона взагалі нездійсненна. Тут - хочемо, чи ні - відбувається політичне проникання минулого в сучасне. Взаємне приближення й уподібнення. Це й есть життєва тяглість, життєвий творчий розвиток. Все нездібне до нього, до того зближення й проникання, відмірає як неплідне вже й перестаріле, або заблисне на хвилину яскравою революційною новиною, щоб так само несподівано погаснути.

Коли так, тоді постає чергове питання: які дороги ведуть до об"єднання штабів зі свіжими силами, які можливі шляхи тих зближень і проникань? Можемо уявити собі їх декілька:

1. Давні верхівки, політичні штаби, виходять на широке поле, втягують у свої рями нове життя, і еволюціонують разом із тим втяганням свіжих сил, себто уподібнюючи їх до себе, самі уподібнюються до них.

2. Давні верхівки, себто ті ідейно й організаційно оформлені штаби, вливаються в нове життя, передаючи йому нагромаджені скарби досвіду, зв"язків і т.п. Ясно, що в такім випадку відбувається якесь взаємне наближення: оте свіже, - те сьогоднішнє, приймаючи в себе споріднене собі минуле, наближається до нього. В обидвох названих випадках маємо фактично до діла з взаємним приближенням, тільки що в першому випадку активною силою були давні верхівки, в другім випадку - свіжі, споріднені їм формації.

3. Давні верхівки, стоючи непримиренно на своїх старих ідейних і організаційних позиціях, вважають чимсь у роді зради відступ від них. Ті верхівки відокремлюються від нових сил і вірні минулому поволі вмірають почесною смертю.

4. Вкінці ще один шлях, болючий шлях до осучаснення політично-партійної структури: – це смерть давніших верхівок серед упертої, хоч безнадійної боротьби за владу, смерть серед упертих намагань за всяку ціну зберегтися при житті, смерть серед болючих судорогів.

В обличчі динаміки нашого партійно-політичного уладу й його розвоєвих прямувань, можна віднайти всі щойно наведені дороги. Вони не йдуть рівнобіжно одна поруч одної. Вони збігаються то віддалюються, то перехрещуються.

– – –

Соціялістичні угрупування рішилися на дві перші можливості. Те, що діяться в тім світі, це ж і єсть взаємне наближування з прямуванням до остаточної єдности. Верхівки УСДРП, УПСР і УСРП – це ті давні штаби. Молода формація УРДП – це свіжа, більш расова сила. Притягальна активність у цім випадку більше на боці молодої, сьогоднішньої революційно-демократичної партії. Тим то і створюється враження, що маємо в тих наближенням справу з типом, що його пробували ми характеризувати під числом 2. Одначе це ні трішки не мусить означати якогось зречення, якогось упокорення давніх верхівок перед новою життєвою силою. Навпаки, в поставі давніх соціялістичних верхівок можемо вбачати велику міру самопізнання і світопізнання, себто пізнання своїх власних спроможностей і вимог, що їх ставить світ і час до відповідальних осередків. Далі в тій поставі соціялістичних штабів можемо бачити і деяку певність себе, що не мусить звертати уваги на різні дрібні престіжові спонуки, знаючи свою ціну і віручи, що власна питома вага і в новім осередку залишиться співрішальною.

Отож створення чотирма соціялістичними партіями одного спільного організаційного бюра для узгіднення і підготови об'єднання – має і для самого соціялістичного, і для українського світу взагалі велике значення. Для першого означає воно плідну сполуку традиції з сучасністю, досвіду розумних привичок, поміжної рутини, зв'язків із динамікою свіжих сил, отже сполуки первнів, необхідних для здорової й сильної політичної організації. Для українського ж світу взагалі означає те – може недалеке вже – об'єднання соціялістичних груп, упорядкування лівого крила нашого партійно-політичного уладу, означає його усучаснення. А це знову дає подвійну користь: – таке упорядкування і тим самим скріплення внутрі і ззовні нашого соціялістичного світу уможливлює йому достойну репрезентацію українства перед, у багатьох країнах владчими сьогодні, соціялістичними партіями, з котрими наші давні соціялістичні верхівки мають зв'язки. І друга користь та, що упорядкування лівого крила не може не відбитися на настроях і прямуваннях наших правіших, чи як хочуть – центрових політичних формацій.

– – –

Становище Українського національно-демократичного об'єднання /УНДО/ в динаміці нашого партійно-політичного уладу трохи трудніше в

порівнянні бодай з двома першими соціялістичними партіями : УСДРП і УПСР. Ті партії по задуму всеукраїнські, соборницькі, і коли сьогодні штаби тих партій репрезентовані головним чином особами давньої східньої еміграції, то це скоріше припадок, ніж конечність. УНДО - це виразна західньо-українська, навіть галицька, формація,це галицька національна-демократія. Сьогодні немає ніякого справдання тут на еміграції творити окремі галицькі, чи пак західньо-українські партії,і тим способом добровільно признавати ворогом наминутий, збручанський кордон.Тимто перший із вище названих, шлях осучаснення й оживлення через ввід ширших кіл громадянства в свою організаційну мережу, для УНДО зачинений.

Чільні люди з УНДО видно розуміють те становище і тому цілком слушно не проявляли досі почину до розбудови своєї організації. Але чиста статика можлива тільки в мертвій схемі. Життя - це вічна переміна, - тож, маючи запертою першу дорогу і тим самим не маючи якоїсь ясно окресленої, тугою організацією приписаної поведінки, окремі кола і люди з західньої націонал-демократії шукають інших доріг від нашого вчора до нашого нині.

Є люди,що вибрали третю дорогу гонорової смерти.Вони стоять осторонь сучасної,іноді щоправда дуже прикрої,політичної розгри в українськім світі, встряваючи тільки іноді,переферійно, в суматоху боротьби в ролі спокійного, невтрального судді. Шляхетна на вигляд постава, але все ж постава старшої людини, що намагається втихомирювати за всяку ціну занадто голосні суперечки, не намагаючися навіть збагнути,по чийому боці правда. Це вже змушувало б до ясної постави, а цього саме ті люди не хочуть. Є в тій поставі щось із життєвої втоми , щось із боязкости, щось із небажання бруднити руки доторком до дійсности. Все риси старшої людини, що привикла до чистої світлиці з завісками на вікнах проти надто яскравого сонця.

Але є й люди, що далекі до такої резигнації. При замкнутості першої дороги, вони вибирають четверту, або другу, отже дорогу судорожного борсання за політичний і громадський вплив і провід у житті,- або дорогу зближення до співзвучних, сучасніших сил. Дорогою судорожного борсання мусимо вважати неприродну для націонал-демократії співпрацю з цілком неспівзвучними з нею, також несучасними окремими течіями з їх революційною у нутрі власного, українського світу тактикою, з залишками в ній проповідуваного колись імморалізму,тоталізму й інших для недавнього минулого характеристичних напрямків.Західньо-українська, зокрема галицька націонал-демократія - це вже не молода група щукань,але вже давня формація виробленої життєвої постави, життєвих звичок і стилю.Той стиль упорядкованости, поміркованости, стиль своєрідного раціоналізму саме суперечний різним ірраціоналізмам, навіть у буквальній розумінні, проявам, що іноді фірмуються старшими представниками галицької націонал-демократії.

Ще інша група, бажаючи зберегти громадянську активність, приближається і ідейно, і політичною поставою до співзвучної їй, сучасної формації Українського національно-державного союзу. Це логічний шлях розвитку, адже, як побачимо нижче, УНДС це по суті модерна,осучаснена українська національна демократія, але вже у всеукраїнськім, соборницькім засягу. Тож зближення давніх ундівських кіл це не якась зміна, не відхід від давніх ідейних позицій, але тільки осучаснення їх і розширен-

ня згідно з вимогами нового часу і нових соборних умовин у краю і на еміґрації. Те зближення, як і в соціялістичнім випадку, було б незвичайно корисне і з національного боку. Воно великий скарб політичного вишколу й ерудиції чільних представників галицької націонал-демократії зробило б плідним на новім урожайнім полі. Воно дало б сучасності досвід, а представникам минулого належне їм почесне місце не в тихій кімнаті в очікуванні благородного політичного успення, але на провідних місцях нової сучасної політичної формації.

– – –

Серед гетьманськоі, монархійної групи можемо завважити ті самі прямування, що їх бачили ми при розгляді постави УНДО. Хоча – у протилежності до УНДО – гетьманська організація по суті соборницька і має прихильників і в східній, і в західній Україні, то все ж вона, подібно як усі групи першого ряду схеми, групи давнодовершеного минулого, не проявляє самостійних тенденцій здобування і формування ширших кіл еміґрації. Подібно, як і члени УНДО, так і прихильники монархійної ідеї шукають приближення до сучасности трьома останніми шляхами.

Найперше вірні учні В"ячеслава Липинського, вірні і його ідеології і його практичній політичній поставі, зблизилися, а то й зовсім увійшли до Українського національно-державного союзу, де вони зайняли передові місця і вповні лояльно працюють з республіканами. Те саме можна сказати про чільних людей із монархістів по переконанні, що прийшли з новою східньою еміґрацією. Вони також увійшли у світ УНДСоюзу, зміцнюючи в ньому його консервативне коло. Таким чином усі ті групи станули вже на другий із названих шляхів осучаснення.

Окремо треба зупинитися над групою гетьманців, організованих в Українськім союзі гетьманців-державників /УСГД/. Ця група, як сказано вище, переживає поважні внутрішні труднощі після смерти Гетьмана Павла. Тому й не диво, що їй не легко знайти одну, спільну для всіх членів, дорогу до сучасности. Це тим трудніше, що саме серед тієї групи найбільше помітний романтизм, поворот думок до неповоротного минулого, і саме серед тієї групи дуже живий ще ненависницький комплекс I/, зроджений 1918 року; він то сильно впливає на сьогоднішню поставу організації.
Та гетьманська група, властиво окремі її представники, найближчі до двох останніх, третьої і четвертої дороги, що їх на початку цього розділу з"ясовано. Одні в деякій пристойній віддалі від злободенних справ зберігають схарактеризовану вище, примирливу поставу старшої, невтральної вже людини. Другі схиляються до четвертого шляху судорожних шукань оперття і знаходять його знову ж в особливо для монархійно-консервативного руху неприроднім мезаліянсі з тактично і морально найбільше неперебірчивою течією "революції".

У вказівках Липинського можна знайти щось у роді виправдання такої поведінки, і ті вказівки правдоподібно правлять за ідеологічну підбудову тієї незвичайної спілки. У Липинського вичитуємо думку, що Україна стане на ноги тоді, коли її консервативні кола знайдуть спільну мову з революційними рухами. Україна

– – – – – – – –

I/ Порівн. "Український мир" /До проблеми внутрішньої політики УНДО/ ст. 8,9.

1648 року, Україна Богдана Хмельницького, стає тим символом. Одначе - і це мусимо особливо твердо пам'ятати - Липинський ніколи не проповідував консервативним колам вислугування революції. Навпаки, він мав на увазі, покликуючися на добу Богдана, оформлення революції консерватизмом, а не потапання консерватизму в мутних хвилях революції. Консерватизм в уяві Липинського покликаний відограти творчу активну ролю проти аморфної, розколиханої, неоформленої стихії. І ця творча, позитивна спонука зближала його до стихії, як творча туга мистця зближає його до неоформленого матеріялу.

Досить порівняти ті глибокі мислі Липинського з дійсним становищем монархійного консерватизму групи, що нею займаємось, щоб відкрити великі різниці. Слабшою пасивною стороною в гетьмансько-націоналістичній спілці є сьогодні гетьманці. А глибокий мотив співпраці виразно негативний для обидвох сторін: - нехіть і ворожнеча до центру Української Народньої Республіки. На такім ненависницькім підложжі зроджуються недостойні особливо для статечного консерватизму публіцистичні появи, що не приносять чести ні середовищу, в якому постають, ні українству взагалі.

Цілком інакший образ розгортається перед нами, коли від давноминулих питань і груп, що їх рішали, переходимо до нашого недавноминулого, до нашого політичного imperfectum. Всі групи, що ними до тепер ми займались, були в дійсності штабами, які навіть не намагалися опанувати маси. Тут навпаки маємо діло з групами, що - особливо т.зв. бандерівці - саме розпоряджають масами. І безпосередній стик із ними дає тим групам почуття сили і свідомість життєвости. Вони, обидві групи Організації українських націоналістів /ОУН/, дивляться на себе, як на політичну сучасність українства. Вони вважають себе, і то іноді тільки себе, справжнім українським praesens. Вони бачать, що із сучасности виростають якісь нові формації й сили, які в нашій схемі поміщені в третьому ряді. Але і одні, і другі схильні переконувати і себе самих і суспільство, що властиво ті нові формації - це щось неначе непорозуміння, бо фактично наша політична дійсність вичерпується сьогодні протиставленням - антитезою т.зв. бандерівців і т.зв. мельниківців. У тих переконуваннях є дещо із пропагандивно-тактичної методики, але й є багато щирої віри в те, що українська політична думка й український політичний розвиток зупинилися на суперечках і суперництвах, які постали в тридцятих роках і то в одній тільки землі-провінції.

Тією пропагандою, що - як сказано - часто підтримувана вірою, групи ОУН зуміли навіть переконати частину політично незорієнтованого громадянства, що в усіх наших політичних справах і передсправах для громадянина можливе тільки одне "або-або", себто рішитися в користь одних, чи в користь других. В усіх дрібних і більших питаннях думка, чемила, напр. бандерівській групі, зразу ж називається вигадкою мельниківської, і навпаки, постава з якоїсь причини невигідна мельниківцям зразу ж осуджується ними як бандерівська.

Обидві групи забувають, що масовість тільки тоді є доказом своєчасности і живучости, коли провідна верства даної групи постійно відсвіжується: духово - новими ідеями і творчістю, і щодо людського складу - себто новими, молодими інтелігентними шарами. А саме в обидвох відношеннях обидві групи не виявляють динаміки росту, хоч трохи співмірного

з посяганнями. Навпаки, вони грузнуть у статиці, а в осередках, рішальних для духової творчости й приросту провідної верстви, отже в літературно-мистецьких, наукових і студентських осередках, саме сьогодні виразні напрямки цілком критичні, або хоч ревізіоністичні у відношенні до самого ідейного й організаційного, себто до нашого ідеологічного і політичного.

Далі обидві групи забувають, знову ж незважаючи на свої ірраціоналістичні симпатії, що життя це справді не є чиста логіка, і тому воно не мусить рішати в схемі "або-або". Життя дуже часто від дає в якихсь межах слушність і одній і другій з протилежних - здавалося б - постав, себто рішає в синтетичній схемі "і-і". Або просто переходить над питанням", що занадто довго і безуспішно шукали вирішення, до денного порядку. Воно, відкидаючи і одне і друге "або-або", у відношенні до обидвох заявляє своє "ані-ані". Ось приклади: - довго республіканство і монархійність уважалися непримиреними суперечностями. Навіть на наше політичне минуле 1918 року та суперечність кинула тінь. Сьогодні життя злагіднило гостроту і непримиренність. Тепер говоримо нпр. про Англію, як демократичну республіку з дідичним президентом. Це зразок синтези противенств, отже призвання обидвох можливостей. Або ж інше обличчя тієї ж колишньої суперечности, що стратила своє принципове вістря: - наші республіканці радо згодилися б бачити в Україні монархію на зразок англійської, але пішли на скитальщину, втікаючи від...республіки! І навпаки, наші монархісти привітали б в Україні республіку з праведним - як казав Шевченко - законом Вашингтона, але мабуть не були б захоплені приверненням царської російської монархії. Також маємо досить прикладів, коли життя відкидає обидві протилежності: - колись казали нам вибірати між полонофільством і русофільством і зацікавлені сусіди ще сьогодні переконують нас, що перед нами тільки таке "або-або", Польща або Росія. Але сучасне українство поставило проти обидвох "або-або" своє рішуче "ані-ані". Недавно показували нам дві можливості: на українське перелицьовану Европу, або на українське перелицьовану Москву. І тут наша сьогоднішня свідомість переходить до денного порядку над обидвома протилежностями. Ми шукаємо своєї власної суті, української суті без дальших прикметників. Ось це наші рідні приклади, що повинні бути спонукою для провірки впертого поділу українства на дві, трохи пережиті вже і полинялі протилежності, скорочено означувані буквами "б" і "м".

І справді, не зважаючи на заяви і наповерхну верству свідомости, обидві групи ОУН півсвідомо чи підсвідомо відчувають щось із своєї несвоєчасности. Вони шукають доріг. Вони роблять це несміло, одні тільки тактично, залишаючися при давній ідеології, інші тримаючися давніх тактичних звичок, зміняють ідеологічні вивіски. Але така половинчастість робить завсіди враження нещирости, і не так переконує, як насторожує.

Першим нелегким завданням обидвох груп було й залишається вийти із галицької, чи пак західньо-української обмежености на всеукраїнське поле. Звідси різні намагання здобути титули соборности і через увід в свої ряди, або хоча б у сферу своїх впливів, людей нової східньої еміграції, - і через тісну співпрацю з всеукраїнськими організаціями. Тут новий мотив старанно обидвома течіями ОУН плеканих зближень до гетьманської групи УСГД.

Так само в обидвох групах нашого минулого недовершеного, нашого imperfectum, можемо відрізнити дороги до сучасного, що їх подали ми вище. Обидві групи, і мельниківці і бандерівці, стоять - як досі говорилося - при першій методі вдержування ширших кіл громадянства в своїх організаційних рямах і втягування нових у свої береги. А все ж і одні і другі, - ще не в повній свідомості, але в півсвідомім відчуванні конечности, пробують і трьох інших, вище згадуваних шляхів.

Людей і товариства, що були ще недавно в сфері мельниківських впливів, сьогодні дораз частіше бачимо в рядах і в сфері впливів тих рухів, що в схемі знаходяться в рубриці сучасности, особливож в засягу УНДС. І знову ж недавно пережили ми випадки голосного переходу з бандерівського табору до УРДП. Це приклади другого шляху, шляху вливання давнішого в нові, сучасні форми.

Також можемо вже завважити людей з табору ОУН, що рішені, відійшовши від злободенних боїв, стоючи осторонь, зберігати вірність пам'яті колишніх надій і злетів. Зокрема в мельниківській групі це вже не таке рідке явище.

Вкінці і в одній і в другій групі цілком наявне те, що називали ми судорожним борсанням за впливи і владу. Маємо на думці особливі почувальні застрики, що їх 1945 і 1946 року у великих аж завеликих кількостях давали своїм прихильникам і одні, і другі, коли покликалися на повстанські дії в краю і т.п. Сьогодні вже ті застрики не діють, організм громадянства знечулений і занадто критичний в цьому відношенні. До таких же метод судорог мусимо враховувати заворети іммаралізму в тактиці, що виявляється, залежно від сили і нагоди, то залякуванням, то вимушуванням, то втягуванням людей у свої акції per fas et nefas то вкінці вмішуванням сторонніх чинників у внутрішні українські розгри. Навіть організаційна рухливість на всяких з'їздах, зборах, - навіть скорість у намаганнях по добру, чи по злу, захоплювати позиції в нових місцях розселення українців - роблять враження метушливости бездушного, хоч сильного ще апарату, пущеного в рух. Це вже не боротьба за нове духове обличчя і згідно з ним організаційне оформлення. Навпаки, безобличність звичайно стає передумовою втягування людей в апаратурні триби.

Так оце обидві групи ОУН переживають свої критичні дні. Для них, що ще не втратили почуття сили, вони особливо прикрі і болючі. Таким групам нелегко дається зречення, тимбільше що їх посягання йшли дальше звичайних партійних задумів. Вони колись у молодечім пориві навчилися дивитися на себе як на цілі держави. Тим тяжче сьогодні дається їм скромність самообмеження. Але життя сильніше бажань, і шукання доріг до сучасности і борсання вказують, що мова конечности голосніша і переконливіша за мрії... Від зрозуміння провідними верхівками груп ОУН тих неминучостей залежить, чи стануть вони співрішальними силами в формуванні нашої духовості й організаційної будучини, чи - заслухані в минулі мрії - серед борсання марнуватимуть великі нині енергії, що є в їх розпорядженні, і поволі сходитимуть з політичного кону, зубожілі браком приплину нових інтелігентських провінцийських елементів і розгублюючи після того свої маси.

- - -

Перед партіями нашого недавнього минулого, нашого imperfectum, стояло завдання перебудувати по сучасному свої в двадцятих роках розпочаті, в тридцятих виведені будівлі. Тож доводилося й доводиться перемальовувати фасади, переробляти внутрішній розклад ходів, щоб затримати дотеперішніх мешканців і -- якщо можна - здобути собі нових льокаторів. Інакше мається справа, коли перейдемо до розвиткових прямувань двох останніх груп схеми, до нашої політичної сучасности. Обидві групи - і Українська революційно-демократична партія /УРДП/ і Український національно-державний союз /УНДС/ -- саме працюють над підвалинами, ідеологічними й організаційними основами своїх рухів.

Вони,- принайменше УНДС отверто і сміло признається до своєї неготовости і не думає прикривати її різними наоспіх складеними і догматично накидуваними параграфами програмок. Неважно, навіть шкідливо,- передчасно замикатися в в"язниці готових тез; зате важно завжди сторожкою мислю схоплювати рвучку течію життя, і так у творчім розвитку знаходити остаточну правду для свого дому і свого часу.

Вже давніше позначено розвиткові тенденції нашого соціялізму. Оце його ріка, що має джерела на переломі дев"ятнадцятого і двадцятого сторіч, зливається на наших очах зі свіжою течією хвильовізму. Разом із нею ревідуючи ортодоксальність марксизму, - маємо надію, - наш соціялізм дійде до уґрунтування українського по духові - щоб ужити рідного терміну - громадівства. Це ідейна й організаційна проблематика соціялістичного світу.

Куди ж тоді прямує УНДС? В його рядах щораз ясніше зарисовуються такі погляди:

Було б для українства великою небезпекою, коли б воно пробувало політично організуватися рівнобіжно до релігійно-церковного поділу, отже коли б воно почало творити православні з одного, українсько-католицькі, чи ще й протестантські партії з другого боку. Це було б тільки роз"ятрення [illegible] загоєної рани з 17-го сторіччя, це було б відсвіженням старого ненависницького комплексу, що поволі зтишується, зникає 1/. Так само шкідливо було б організуватися залежно від геокультурного поділу на український схід і український захід, придніпрянців і галичан. Це було б власновільним утверджуванням давнього кордону, накинутого чужинцями, і то в час, коли у батьківщині і тут на еміграції, живемо вже в ообсорницьких умовинах. Дійсно хіба нашому найлютішому ворогові може залежати на тому, щоб підсичувати давні релігійні й провінціональні суперечки.

Є ще одна небезпека. Для еміграції питоменний нахил до політичного і соціяльного мрійництва. В батьківщині ідеології зараз же провірюються життям і тому легше розпізнати здійснений і творчий задум від чистого мрійництва. Тут могли б ми потворити десятки ідеологій, що чекали б своєї верифікації аж у дакекій будучині, а покищо розробили б наше політичне життя до повного безсилля.

Тож мусимо вимагати, щоб політичні ідеології розбудовувалися в найтіснішім зв"язку з подіями в батьківщині і рівнобіжно до головних ліній розвитку там. Коли говоримо про найближчий зв"язок із краєм, маємо на увазі не ті більше реклямові вістки різних осередків про кур"єрів то що, але маємо на увазі загальні життєві форми, що створюються в Україні під страшним тиском ре-

---

1/ Порівн. до того і до наступного: "Український мир" /До проблеми внутрішньої політики УНДС/ ст. 4-7.

жину. Там йде процес зрівняння всіх українських земель, йде уодностайнення прискореним темпом. В тім процесі пропадають кляси, стани; приватна власність затримується тільки в якихсь рудіментарних залишках; суспільство стає одностайною масою, що нею править диктаторська партійна верхівка.

Одначе під тим мертвим саваном режиму створюється і зберігається один новий, сучасний український двоподіл, що дасть основу двом духовим і суспільно-економічним, отже і політичним обличчям українства. В тій масі створюється і утверджується тип людини-громадівця, тип масової людини. Для неї громада - це світ і дім, для неї суспільно-економічні питання кружляють довкола забезпечення працею, відповідною заробітною платнею, коротким робочим днем, забезпеченням від недуги і на старість. Колись у хліборобській Україні та людина була в незамітній меншості. І в нашій літературі її обриси зустрічаються рідко. Сьогодні та людина дуже численна. Місця головних її скупчень - це шари мійського промислового робітництва і працівників сільсько-господарської промисловости, колхозів, деякі шари тієї соціологічної категорії, що для неї прийнялася назва трудової інтелігенції. Така людина - громадівець вже й не цікавиться приватною власністю, тільки своїм соціяльним законодавством. Це тільки окрема своєрідна психологічна категорія людей, могутня вже сьогодні в Україні безвласницька маса.

Її значення тим більше, що вона, будучи в меншості в цілій Україні, в її промислових осередках може стати більшістю. Яка це сила, ми трагічно переконалися в 1917-1920 роки, коли тоді ще куди слабші мійські безвласницькі елементи, зорганізовані російськими меншевиками і большевиками, підважували українську державність. Ті сили після упадку режиму мусять знайти оформлення в українській політичній організації. Історичним призначенням об"єднаної української партії праці є підготовити тут в еміграції ідеї і кадри для того, щоб там у батьківщині оформити людей-громади, людей соціялізму, не тільки по ідеології, але вже й по життєвих інстинктах і спрямованості. Ось місія нової соціялістичної партії, і тут остання і найглибша причина, чому українство сьогодні так цікавиться і наскрізь позитивно ставиться до процесу зливання дотеперішніх роздроблених соціялістичних осередків. Це питання, що для них особливо чутлива східня еміграція й її то провідним людям завдячуємо ми всі загострену в той бік увагу.

Отож рядом із тією безвласницькою масою стоїть сьогодні особливо придавлена, друга психологічна категорія: українська власницька стихія. Це люди, що для них наймлене помешкання не заступить зовсім свого дому, і наймлена праця не заступить праці на своїм подвір"ї. Це люди не так громади і масових товариств, як люди родини і органічних спільнот народу. Це ті люди, що то з огляду на них говоримо іноді загально про український індивідуалізм. Це сьогодні більшість народу, це велике селянське море, це ремісництво, частина промислового робітництва, що мріє і хоче власности; це те, що колись називалося третім станом: купецтво, дрібний промисл, що і в будучій Україні повинен залишитися в приватній ініціятиві; це вкінці верства інтелігенції, зв"язаної з перечисленими клясами, або державою, інтелігенції з власницькими інстинктами. Це широкий український світ, що в візіях народу, переданих Шевченком, з"являється як добрий і справедливий світ, світ своєї хати і своєї правди і волі в тій своїй хаті.

Коли ж історичним завданням українського об"єднаного соціялізму стає приготовити оформлення безвласницьких українських мас, тоді УНДС вважає своїм призначенням знайти духовий вислів і створити зачатки будучого організаційного оформлення тієї могутньої української власницької стихії.

УНДС розуміє ті два світи, безвласницький і власницький, передовсім як психологічні категорії. Отже було б помилкою думати, що кожен робітник уже тим самим належить до безвласницької по душевній наставі маси, отже що кожен робітник по своїй суті — соціяліст. І навпаки помилкою було б у кожному хліборобові чи ремісникові вбачати людину власницьких інстинктів. Особливо за останні десятиліття, коли українські люди не мали свободи своїх рішень, психологічні категорії дуже розійшлися з соціяльними клясами. Скільки поміж промисловими робітниками наших міст знайдеться примусово зпролетаризованих селян, що мріють про поворот на землю і то на свою землю. Тоталітарний соціялізм большевизму вільки збільшує в українських душах тугу за справедливими правами окремої людини. Приватна власність у справедливих, державним законом означених межах — це економічний вираз тих прав.

Так поставлена справа не дасть нашому партійно-політичному укладові на еміграції повиснути в ідеологічній порожнечі, але зробить його верстатом підготовки будучини у батьківщині. Таким чином еміграція не відчужиться від краю. Навпаки, вона виконає своє завдання, приготовляючи тут у вільнім підсонні духові і організаційні форми для української свобідної будучини.

Після того можна докладніше окреслити взаємини груп сучасности, отже УРДП, чи пак будучої партії праці, і УНДС. Ті взаємини стають відношенням не так суперництва, як згідної співпраці задля вищої спільної мети. Обидві групи повинні, стоючи на ґрунті політичного реалізму, зрозуміти, що безвласницькі маси і власницька стихія — це й єсть жива реальна Україна, і що ні одного, ні другого обличчя заперечити, чи скасувати не можна і не бажано. Навпаки, саме вони разом — це сучасна батьківщина, і тому їх політичні виразники разом — це основа держави. Звідси і постава супроти безвласницького соціялізму і супроти власницького світу не повинна бути поставою ворожого заперечування, але поставою, що признає оправдані засяги обидвох. Тому УНДС, хоч прагне стати виразником власницької стихії, вважає соціялізм за конечний складник сучасного українського життя. УНДС тільки проти соціялістичного тоталізму, зразок якого маємо сьогодні в батьківщині.

— — —

Після всього сказаного, і після того, як нераз підкреслювано доцільність і конечність доосередніх рухів соціялістичного світу, було б трудно розуміти й оправдати дальше існування цілої низки партій правого крила нашої схеми. Тут так само був би природній і потрібний доосередній рух. А передумови його успіху подібні, що й у лівому крилі: по-перше, окремі партії повинні б провірити свої позиції й зрозуміти свій політичний обов"язок; і по-друге, ті партії мусіли б позбутися різних організаційно престіжевих амбіцій, коли йдеться про добро і будучину батьківщини. Український національно-державний союз таких амбіцій не має.

— — —

З а к і н ч е н н я.

І недовірливий розум і гаряча кров одночасно завважуть: а де ж визвольна програма? Адже поки політично оформлювати безвласницькі маси, чи власницьку стихію, треба раніше визволити їх від теперішнього окупантського оформлення. Невже т.зв. партії сучасности забули про цю найсучаснішу справу? Це був би доказ, що вони вже цілком з"еміґрантщилися й фактично вже порвали зв"язки з батьківщиною і тими колами еміґрації, що ще живуть і страждають болями краю.

Цим питанням і сумнівам належиться відповідь.

Передовсім мусимо старатися по можливості точно і тверезо схоплювати зміст понять, що ними користуємось. Отже визвольна програма не вичерпується тільки зовнішньою, так сказати - механічною, дією, що її мають звичайно, а то й виключно на увазі. До визвольної акції безумовно належить і духово-організаційна підготова всієї нації, передовсім її політична упорядкованість. Інакше така визвольна акція виглядатиме в будучині так, як виглядала в 1941 році, себто дасть не визволення, але громадянську війну. Тож привернення й утвердження правопорядку українського життя в державній, політичній і громадській площині -це вже частина, або - як хто хоче - передумова успішної визвольної акції.

Дальше мусимо точніше окреслити таке уживане і надуживане слово "революція". Говоримо про революцію 1905 року, про українську революцію 1917 року. І слушно. Ці події треба справді означувати словом "революція". В 1917 році українці змагали до зміни режиму, потім до щораз то ширших автономних прав для України, але завсіди в рямах давньої державности. Вкінці третім універсалом Україна визнала себе тільки федеративною частиною все ще тієї ж держави, і аж 22.січня 1918 р.четвертим універсалом Центральної Ради проголосила себе самостійною державою. Це логічний кінець української революції і це початок українсько-московської війни, байдуже чи з білою,чи з червоною Москвою.Отже У к р а ї н а є у с т а н і в і й н и, а н е р е в о л ю ц і ї . Коли німці зайняли Францію, то французи не говорилипро революцію, тільки про війну, а в заміні про о к ц і ю о п о р у, зв"язану з тією війною.У нас говорять про"революцію" так як і про те, що ми - мовляв - "недержавна нація". І це і те належить одне до одного і повинно бути для нас пройденим етапом. Фактичний стан такий, що Україна є в війні з окупантом, і то від 1918 року; в краю ж можна говорити про акцію опору, а не про революцію.

За те цілком слушно називають себе революційними ті партії, що хочуть радикальної, раптової, не еволюційної, отже нагальним способом переведеної зміни внутрішнього українського ладу. Коли б нпр. наші монархісти рішили в с я к и м и з а с о б а м и прямувати до встановлення в Україні монархійного ладу, вони могли б називати себе революційною партією. Подібно коли б наш соціялізм хотів у вільній Україні зовсім скасувати приватну власність, прикметну основу українського хліборобства, він був би революційною течією. Говоримо про духову революцію, проведену Іваном Франком і товаришами в західній Україні. І знову ж справедливо; це ж була раптова і доволі драматична зміна і мислення і життєвого укладу. В такім значенні і большевизм, і націонал-соціялізм і фашизм називали себе революційними рухами, бо драстичними, нагальними, насильними способами хотіли перебудувати внутрішній лад своїх націй-держав.

Після тих пояснень можемо дати відповідь на питання поставлене на початку цього розділу. Революція - це справа революційної партії, чи революційних партій. Вони звичайно намагаються пояснити своїм членам і суспільству, що саме вважають ся вони тим несправедливим, ненависним, перестарілим, коротко старим режимом унутрі нації, що його треба валити навіть за ціну небезпечних життєвих струсів. Було б добре,коли б і українські партії, які дорожать титулом революційности, довладніше з"ясували це своєму суспільству.

Інакше з війною.Війна і опір окупантові - це не справи окремих партій, але всієї нації. Тож і керівництво тими справами повинно належати до органів усієї нації. Звідси простий висновок: саме всі ті, кому питання опору найдорожчі, повинні якнайбільше зусилля і жертв покласти на те, щоб нарешті витворити ті спільні для всіх і всіми признані національні органи. Звичайно називаються вони урядом і державою. Повертаємось знову до осередньої нашої проблеми, проблеми упорядкування наших державних і політичних справ.

Це відноситься не тільки до загального, але і до безпосереднього керівництва акцією опору.. Воно також не може бути справою однієї, чи кількох партій,але знову ж справою національного органу - штабу. Маємо в нашій недавній історії промовистий приклад. У двадцяті роки в західній Україні акцією опору керувала не партійна, але національна установа, українська військова організація /УВО/, в якій співпрацювали всі рішальні партії.І саме нещасливою помилкою виявилося монополізування т. зв. революційної, фактично ж акції опору однією партією, в нашім випадку Організацією українських націоналістів /ОУН/. Свідомість того сьогодні загальна. Адже тепер ніхто не має відваги отверто від імени своєї партії посягти по виключний провід акцією опору. Але і немає ще відваги і доброї волі щиро і до кінця зробити всі належні висновки. Звідси те згадуване вже перемальовування фасад і вивішування літер таємничої ради на партійному домі.

Війна від 1918 року через усі свої етапи аж до сучасної акції опору коштувала Україну мільйони жертв. Вони вимагають від партійних осередків порівнюючи дрібної жертви, а саме зречення неоправданих посягань і підкорення своїх партійних амбіцій одній спільній нам і дорогій національній справі. Це єдиний шлях до перемоги й її утвердження в своїй, свобідній державності.

--o-o-o-o-o-o--

В. ВАСИЛЕВИЧ

ПОНЕВОЛЕНІ НАРОДИ І МИ

Друга світова війна поширила сферу тотально-фашистівського поневолення народів евразійського континенту. За сучасним станом, можна поділити народи цього континенту, крім вільних, на такі три групи: А. народи, що були поневолені ще перед 1939 р.; Б. новопоневолені народи в наслідок світової війни; В. ті народи, що їм нині загрожує поневолення.

Чисельний гурт народів групи "А" складається з такої кількости населення /за переписом 1939 р./:

українці Великої України	–	28,0 міль.,
донські і кубанські козаки	–	6,0 "
білорусини	–	5,3 "
татари всіх розгалужень	–	4,3 "
грузини	–	2,2 "
вірмени	–	2,1 "
торки – азері	–	2,3 "
казахи	–	3,0 "
узбеки	–	4,9 "
мордовці	–	1,5 "
чуваші	–	1,4 "
башкіри	–	0,8 "
туркмени	–	0,8 "
кіргізи	–	0,8 "
таджики	–	1,3 "
горці – Дагестану	–	0,9 "
якути	–	0,2 "
буряти	–	0,3 "
кара-калпаки	–	0,2 "
комі-зиряни	–	0,2 "
вотяки-удмурти	–	0,7 "
марі-череміси	–	0,5 "
корели	–	0,2 "
греки	–	0,3 "
болгари	–	0,1 "
молдавани на схід від Дністра	–	0,3 "

а також декілька інших дрібних народів, що мешкають переважно в віддалених просторах північно-східньої Азії.

Сучасний стан цих всіх народів характеризується невпинним і прогресивним виснажуванням їх морально-духових і фізичних сил під гнетом тотального режиму панівної нації. Цей режим прагне всебічно асимілювати ці народи, позбавивши їх не лише політичної та економічної незалежности, але й національного культурного розвитку, на місце якого поставлено тотально-імперіялістичну пропаганду панівної великодержавної нації, притім ведену живими мовами угнетених народів, що особливо небезпечне, бо затирює вільну думку поневолених народів. Жалюгідний стан цих націй найкраще характеризується тим, що деякі з них за останні роки зовсім знищено панівним імперіялістичним урядом, наприклад: кримські татари, калмики, чеченці, індуші та інші. Очевидно, така сама доля загрожує і іншим народам, якщо окупаційний режим над ними потриває довше.

Питання вирішується з одного боку в залежності від поспіху адміністративно- асиміляційної акції, а з другого боку від численности і життєздатности кожного поодинокого народу. Серед згаданих народів найчисленішою, після українців, є група тюркських народів /узбеки, татари, казахи, азери, кіргізи, башкіри, туркмени, кара-калпаки, чуваші, алтайці, кипчаки, якути, мещеряки, почасти горці Дагестану, що давали в 1939 р. разом понад 19,8 міль. Народи цієї групи здебільшого міцні фізично, свідомі національно і монолітні під оглядом релігійно-культурним/мусульмани/. Від"ємним фактором є та важлива обставина, що вони мешкають розпорошено, часто без будьякого територіяльного контакту один з одним, на просторі від Чорного моря аж майже до Пацифіку.

Група фінських народів, загальною чисельністю біля 3,о міль. /мордвини, марі-черeміси, комі-зиряки, вотяги-удмурти, карели/, здебільшого вже надто зденаціоналізована, всебічно зрощена з панівним над ними народом, морально і культурно виснажена, до того ж розсіяна окремими етнографічними шматками посеред масиву панівної нації,-і тому ця група значно менше, як тюркська надається до резистансу проти поневолювачів і для власного національного відродження. Гостро етнографічно відрубні від панівної нації буряти є, власне, північною галуззю монгольської нації /5,5 міль./, в якій вони природньо, мають собі міцне підпертя. Набуття бурятами освіти посилює в них національний спосіб думання, що при їх вигідному географічному розташуванні може зробити їх небезпечною перешкодою для експансії панівної нації до Пацифіку.

Серед народів яфетичної групи /Закавказзя/ несумнівними сепаратистами, на ґрунті очевидної державно-територіяльної антропологічної національно-культурної відрубности, є грузини, що при першій можливості зреалізують свою національно-державну пргграму. Відмінними від них є вірмени, що завжди мали нахил до бльокування з панівною нацією, з огляду на небезпеку для їх фізичного існування з боку тюркських сусідів. Серед поневолених індоевропейських народів, несумнівно, наймічнішим є український, за своєю чисельністю, культурністю, патріотизмом та наявністю міцних історичних традицій. В усіх цих відношеннях білорусини являють собою слабшого партнера, менш рухомого і освіченого, хоч добре відсепарованого етнографічно і стійкого перед тисками чужої панівної сили.

Хоч народи групи "А", взяті разом, складають принаймні половину загальної чисельности населення імперії поневолювачів /8о міль. з 17о міль./, але відокремленість їх одне від одного і нескоординованість при все посилюваному притиску тотальної диктатури поневолювачів, не дає можливости поневоленим для спільної акції ради бодай поліпшення свого сучасного стану. Проблиски ж порозуміння поміж поневоленими народами завжди негайно і нещадно викорінювалися апаратом диктатури гнобителів.

Народи, що їх віднесено до групи "Б", тоб-то поневолених після другої світової війни, перебувають в стадії започаткованого гноблення, тоб-то в такому стані, як народи групи "А" були чверть століття тому. До цієї групи народів відносяться:

румуни	–	16,7 міль.,
болгари	–	8,7 "
мадяри	–	14,7 "
серби	–	3,8 "
хорвати	–	5,7 "

поляки	–	14,9 міль.,
чехи	–	7,4 "
словаки	–	2,7 "
лотиші	–	2,о "
естонці	–	1,1 "
литовці	–	2,9 "
альбанці	–	1,1 "
фіни	–	3,9 "
німці Східньої Прусії	–	3,4 "
німці східньої окупованої зони /Бранденбург, Померанія, Силезія, Саксонія, Тюрингія/	–	23,о міль.,
австрійці східньої зони окупації	–	3,о "
українці Західньої і Закарпатської України		6,о міль.,
білорусини Західньої Білорусії		[illegible],о "

Поза Европою є нині, після другої світової війни, контрольованими тією самою панівною нацією:

монголи	–	5,5 міль.,
корейці Півн.Кореї		12,о "
народи Сін-Дзяню	ок.	60,о " /?/

і населення тієї частини Китаю, що охоплена комуністичними повстаннями около 1oo,о міль. /?/

Ця величезна маса різноманітних народів, що раптом опинилася під чужоземним ярмом, складає масу людности, що кількістю, несумнівно, перевищує основну масу людности імперії, що їх гнобить, за станом на 1939 р. /приблизно 23о міль.і 17о міль./.Це дає, з одного боку, цій імперії нові величезні людські кадри, але з другого боку ставить її перед найтяжчими завданнями упокорити ці народи властивими їй методами і заставити їх на службу своїм планам всесвітньої експансії. Це завдання не було б легким для кожної нації також великої і прогресивно-модерної. Для нації ж політично відсталої, напівкультурної, не звиклої в своїй масі до цивілізованого життя, ця спроба упокорення такої маси зовсім чужих народів з вищою культурою і цивілізацією, – може виявитися в скорому часі непосильним тягарем. Крах спроби поневолення нових европейських і азійських народів був би водночас найсприятливішим моментом для визволення і народів, що їх віднесено до групи "А".

До групи народів "В", тоб то тих, що їм не тільки загрожує поневолення від експансивної тотально-диктаторської нації, належать в Европі народи:

греки	–	7,2 міль.,
турки в Европі і Малій Азії		17,9 "
італійці	–	45,3 "
німці Зах.Німеччини	–	40,о "
французи	–	39,9 "
шведи	–	6,5 "
норвежці	–	2,9 "

Це складає дуже поважну масу з півтора мільйонів націй з стародавньою культурою і доброю суспільною організацією, що надає їм величезної сили спротиву перед ворожою загрозою і інвазією.

В Азії група народів "В" складає ще більшу масу, а саме:

китайці	–	431,0 міль.,
манджури	–	43,0 "
корейці південної Кореї	–	12,0 "
японці	–	73,0 "
народи Індії	–	388,0 "
народи Голяндської Індії	–	67,0 "
афганці	–	12,0 "
іранці /перси/	–	15,0 "

Ця основна маса людности світу, що складає в підсумку біля 2.000 міль. населення. Заволодіння цією масою людности визначало б практично найсолідніший крок до світової диктатури. Величезний масштаб цього завдання свідчить про надзвичайні, гігантичні наміри проводирів тотально-диктаторської нації і про рішення їх йти на одчайдушну ризиковну гру з метою опанування світу. В такій грі, раз вона розпочалась, вже не може бути стриму, – хіба тимчасові павзи для перепочинку. Успіх в цій грі означав би для тотально-диктаторської нації волю для терористично-гнобительської нації на всій земній кулі. Невдача ж – означала б катастрофічне заломання експансивно-імперіялістичного наступу тої нації і воскресіння поневолених націй з хаосу руїн Тюрми Народів. Найголовнішим фактором у цій грі, від якого залежатимуть її наслідки, буде те, з ким підуть в процесі боротьби поневолені народи, чи з панівною тотально-диктаторською нацією чи проти неї? Момент переконання або фальшивими ілюзіями або усвідомленням свого правдивого стану і власних національних інтересів відограватиме мабуть вирішальну ролю в цьому коливанні світових терез – за або проти диктатури нації, умовно названої вже "соціялістичною".

Позиція наша в цьому всесвітньоісторичному процесі і тактика наша у відносинах з іншими народами визначається, по-перше, нашим загально-українським постулятом – вільної незалежної, суверенної Української Держави, а по-друге, ставленням до нашої нації інших народів. Щодо останнього, можна формування наших відносин до інших народів і тактику нашої поведінки щодо них визначити за такими розділами:

А. Є народи, для яких українці і їх громадсько-політична думка є авторитетними. Це, здебільшого, народи, що їх було поневолено ще перед 1939 р. тою самою панівною нацією, що підбила й український нарід. Ми повинні високо цінити і зберігати повагу цих народів до нас. Нашою тактикою до цих народів буде активне і приязне сприяння їх громадсько-політичній думці і сприяння їх самоорганізації з метою національного визволення спільними силами.

Б. Народи, що для них українці не є авторитетними, це деякі з народів, поневолених ще перед 1939 р., а переважно народи поневолені після цього терміну. Нашою найліпшою тактикою щодо них буде: 1/ нав"язування з ними дружнього контакту; 2/ спроба нашого культурного і громадсько-політичного впливу для здобуття авторитету серед них; 3/ різні ділові узгодження в практиці сучасного життя.

В. Є декілька народів, що засадничо дружні до українців, на ґрунті старих культурних зв"язків і історичної традиції. Помилковим поступуванням /наприклад, висуванням діяких програм української імперіялістичної експансії/ можна було б легко зіпсувати цю дружбу. Навпаки, нам потрібно зміцнювати цю дружбу,

поширювати зв"язки з цими народами, усвідомлюючи собі їх потреби і бажання, досягати з ними порозуміння, принаймні, по найголовніших проблемах нашої сучасної політики.

Г. Ворожі до українців народи потребують особливого нашого ставлення до них. Нам потрібно, переборюючи їх і наше упередження, нав"язувати з ними постійно контакт з метою правдивої інформації їх про себе і про свої інтенції, з метою унешкідливлення ворожої дезінформації для нас, з метою відшукати серед кола потенціяльних і чинних ворогів бодай поодиноких друзів, гуртуючи їх разом і при їх помочі вести акцію за зближенням.

Д. Переважна маса народів світу все ще невтральна до українців і до українського питання через свою непоінформованість або свою незацікавленість в тому або іншому його розв"язанні. Нашою тактикою до цієї небезінтересовної для нас групи народів має бути: поборювання серед них ворожої до нас дезінформації, і ширення власної правдивої інформації про українські справи; дальше – шукання і формування серед них поодиноких наших друзів; зацікавлення тих народів реальними користями для них від дружби і зв"язків з українцями.

Оскільки українство з року на рік, не зважаючи на тиск ворогів, зростає і стає, нарешті, м і ж н а р о д н ь о ю п р о б л е м о ю , нам треба усвідомити собі нову ролю і ті нові завдання, що з цього випливають. Тому наша молодь повинна засвоювати чужі мови: европейські всі, лише в різних пропорціях, а з мов азійських народів – ті, що є для нас актуальнішими тепер або в майбутньому. Тому нам треба засвоїти собі і практично застосувати ту істину, що для того, щоб здобути собі дружбу якогонебудь народу, треба самому стати його другом, знавцем його мови і культури і шанувачем його звичаїв. Тому нам треба пильно дбати, щоб розвіювати в розумі і в серцях поневолених народів агітаційний брехливий дурман гасел і обіцянок панівного тотально-диктаторського режиму. Нам треба відкрити очі всіх народів землі на моральну огидну і протилюдську тактику того режиму щодо поневолених народів.

-.-.-.-.-.-

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА

/Проект головних напрямних і тез УНДС/

§ I. Український культурний процес середини двадцятого століття відбувається в середовищі надзвичайно глибокої й давньої народньої культури, і то в період загострення боротьби за самоздійснення нації в своїх власних державних формах. Українство переживає свій найбільш відповідальний час духового і державно-політичного самовизначення.

З цих засновків виводяться такі напрямні:

а/ процес духового самопізнання, вимагає свободи творчости, свободи шукань і знахідок;

б/ процес державно-політичного самовизначення, і то в епоху світових війн і революцій вимагає дисциплінованости волі.

Таким чином у культурній ділянці, як і в інших ділянках, українська політика мусить шукати далекосяглої синтези, в цім випадку синтези свободи і закону. Це трудність, але одночасно і приманлива далечінь і глибина української проблематики взагалі.

§ 2. Творчість і споживання.

До культурного процесу належать однаково дві сфери: сфера духової творчости і сфера духового споживання. І творчість і споживання є предметом культурної політики. Духова творчість – це процес, що відбувається в душевній самоті порівнюючи нечисленних одиниць. Це й є та сфера, що їй повинна бути призна та забезпечена свобода.

Духове споживання – це процес, що по своїй інтенції повинен бути загальний. І це саме є та сфера, де діє суспільний етос – звичаєвість і державний припис – закон.

Того розділу сфер свобідної творчости і зв"язаного споживання не треба брати в абсолютному розумінні. Як усюди в житті, так і тут, зустрічаємо вільні переходи від свободи до зв"язаности, різні ступені синтези свободи і закону. Творчість зв"язана своїми іманентними законами, і в засаді свобідна, дістає також якісь означені звичаєві, а то й законні межі. І навпаки споживанню треба признати свободу вибору, якщо духовий процес не має перемінитися в чисто школярський, до якого наблизився він у культурній політиці комуністичного і націналістичного тоталізму.

Із наведеного висновки:

I. Культурна політика встряває в процес культурної творчости:

а/ негативно, встановляючи межі допускального, по засаді est modus in rebus, sunt certi denique fines, quos ultra citraque nequit consistere rectum;

б/ позитивно, підсилюючи тільки напрямки праці і творчости, потрібні і корисні для суспільства /порівн. нижче § 3/, але ніяким чином не приписуючи напрямків, не накидуючи ні світогляду ні тем.

2. Культурна політика встряває в процес культурного споживання:

а/ ч е р е з державне в засаді ш к і л ь н и ц т в о, як підготову до споживання культурних надбань нації, як підготову до організації життя, і вкінці як підготову до дальшої творчости;

б/ ч е р е з н а р о д н ю о с в і д о м н у с л у ж б у, де співпрацюють держава, культурні товариства і приватна ініціятива, а якої ціллю є втягування всієї нації в процес споживання духової культури, — і організація духовости нації.

Завваги: Синтезу свободи і закону треба уважно пристосовувати в усіх наведених ділянках. Нпр. інакше мусить виглядати зв"язаність і керування згори на нижчих ступенях шкільництва, інакше на найвищих, де вже мусить бути зроблений вільний перехід до свободи. Подібне треба сказати і про ділянку преси, чи театру. Не можна сліпо застосовувати ті самі приписи до масового тижневика, або журналика для юнацтва, і до органу академії наук. Більшу свободу мусить мати нпр. академічний театр, ніж зразковий театр для середньо-шкільної молоді.

§ 3. Критерії цінности.

Сучасне мислення знає різні критерії цінности духової праці. Ось зразки:

Кожне пізнання, кожна творчість — це цінність у собі, це абсолютна цінність /новокантіянство/. Цінність має те, що дає почуття приємности, щастя. Пізнання, духова творчість перемінились із біологічного процесу самозбереження у процес свобідних шукань і знахідок, опромінений радістю. Тим вони цінні /позитивізм/.

Та для молодої нації в період війн і революцій і в процесі трагічної боротьби за своє самоздійснення в духові і державі такі критерії не пригожі. Для українського світу першу ц і н н і с т ь м а є те, що о р г а н і з у є або п о м а г а є о р г а н і з у в а т и д у х о в і с т ь /світогляд/ і те, що о р г а н і з у є, або помагає організувати з о в н і ш н є життя /господарство, адміністрацію, законність/. Все інше може бути або о п р а в д а н и м і п о т р і б н и м в і д п о ч и н к о м, або тільки шляхетним люксусом, отже чисто приватною справою.

Такі критерії цінности дають уже виразні засади культурної політики в сферах позитивного встрявання /див. § 2/. Отже:

а/ в процесі творчости культурна політика підсилюватиме — особливо вияви організаторської натури, себто намагання до більших мистецьких і наукових форм, до монументальности, до системи /порівн. § 2 п.п. I б./;

б/ в ділянці шкільництва культурна політика послідовно придержуватиметься поділу на с в і т о г л я д о в и й і ф а х о в и й тип шкіл. Так звана загальноосвітня шко-

ла /нижча і середня/ повинна звільнитися від усього непотрібного, світоглядово і фахово байдужого балясту;

в/ в ділянці народньої освідомної служби, що є органом духового заспокоєння і світоглядового оформлювання народу, культурна політика підтримуватиме прямування до вироблення мислі і дисциплінування волі. Многогранне багатство мислей і хотінь дістає свій вираз на верхах мистецької, наукової, світоглядової творчости. Тут важніше узгіднювання подібних мислей і скеровування волі до спільних, узгіднених цілей.

§ 4. Відношення до світу.

Природний розвиток української культури не боїться чужих впливів. Він прийме і переробить співзвучні і потрібні первні, і відкине шкідливі. Аж свідоме встрявання чужих сил викривляло ті природні відношення до світу. Виразом таких встрявань були давніші теорії про вищі - російську і польську - культури, і нижчу, українську, призначену для домашнього вжитку. Духовий ріст українства і його державне оформлення зробило ті теорії неможливими. Тоді підставлено скромнішу тезу двох рівнорядних культур в Україні, тезу більш офіційну у східній, советській, і менше офіційну в західній Україні, що знайшлася під Польщею.

З того висновки:

а/ Українська культурна політика відкидає тезу двох рівнорядних культур і вважає своєю метою сприяння українській національній культурі через її матеріяльну, моральну і правну підтримку, при чому під українською культурною творчістю розуміє творчість українців, українську по змістові і по формі.

Ціллю тієї творчости є виявити глибоку суть української душі в найдосконалішій формі і тим здобути одночасно універсальне, понаднаціональне значення.

б/ Українська культурна політика підсилюватиме включування українського культурного процесу в европейський і світовий культурний процес

- через виведення української культурної творчости на світовий культурний ринок;

- через введення в український культурний процес найкращих зразків світової творчости.

§ 5. Найвищі органи української культурної політики.

Задля збереження одностайности культурної політики, її загальне керівництво зосереджується в Міністерстві культури, що залежно від сфер політичного встрявання в культурний процес /порівн. § 2/ розподіляється на три головні секретаріяти:

I. Для справ формування духової культури, з відділами:

а/ релігійних справ;
б/ мистецтва з підвідділами: літератури й критики, музики, пластики і театру - кіна, як їх синтези.

До того підвідділу належать об'єднання праці духової творчости, академія мистецтв, літератури, академічний театр, академічний хор, вкінці пресові органи тих підвідділів.

-

в/ для наукових справ, із синтезою всіх ділянок духової культури в світогляді - філософії. Сюди належать об"єднання праці науковців, академія наук.

2. Для справ шкільництва з відділами:

а/ світоглядового /загальноосвітнього/;
б/ фахового шкільництва усіх ступнів.

3. Для справ народньої освідомної служби з відділами:

а/ ІНТ /Інститут Народньої Творчости/ з усіма підбудівками;
б/ ІНО /Інститут Народньої Освіти/ з усіма читальнями і інш.
в/ політичної і іншої масової преси і літератури, видавництв;
г/ мистецьких і театральних вистав;
ґ/ кіноуправління;
д/ радія.

Завваги: Сучасна державна практика не знає секретаріяту для справ формування духової культури, його справи передаються частинно міністерству шкільництва /наука/, то міністерству пропаганди /мистецтво, література/, то міністерству внутрішніх справ /релігія/. Таким чином може легко постраждати однiплановість культурної політики. Це ясно. Та цього менше бояться нації зі старими культурами, нації, що мають поза собою героїчні епохи духового самовизначення. Для молодої нації саме на передодні тієї героїчної епохи духового самооформлення питання одноплановости, одностильности куди важливіше і небезпека строкатої розхристаности куди більша.

Зокрема не повинна молода нація передавати релігійні справи міністерству внутрішніх справ. Для українства релігія - це питання живого світогляду більшости, а не питання поліційного порядку. Кращий приклад дала вже гетьманська держава 1918 року, створюючи окреме міністерство релігійних справ.

Міністерство пропаганди в тоталітарних державах - це знаряддя всесильного впливу держави і на духову творчість і на культурне споживання. В українській культурній політиці той вплив зведений до доцільних меж /порівн. §2/. В справах народньої освідомної служби співдіють держава, організоване громадянство і окремі одиниці /преса, видавництва/. Секретаріят для справ народньої освідомної служби це орган рівноваги між тими трьома чинниками.

-о-о-о-о-о-о-о-

...

-

УКРАЇНСЬКИЙ ВИСТУП

на конгресі Шкотської Ліґи европейської свободи.

На конґресі "Шкотської Ліґи европейської свободи" виступив представник законного уряду УНР з доповіддю, яку оце подаємо до відома нашим Приятелям. Поруч українського делеґата виступили ще представники таких народів: Австрія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Чехія, Югославія.

Промова українського речника:

Пане Предсіднику, Пані і Панове!

Тридцять літ тому по розвалі російської та австро-мадярської монархії українська нація піднялась, щоб відновити свою незалежність, спираючись на право самовизначення, яке побідники обіцяли кожній нації. Та тільки на короткий час ми здобули нашу незалежність, а в 1919 об"єднали всі свої краї, бо новостворена Українська Народня Республіка була заатакована з різних сторін і нас перемогли. Україна це одна з найбагатіших областей Европи так під оглядом хліборобства як і мінеральних багатств. Це була без сумніву головна причина, чому всі її сусіди так пожадливо посягали по українські землі.

Отже Україна стала - в такий самий спосіб, як і Грузія - першою жертвою імперіялістичної політики нової Совєтської Росії, і жертвою помилок, що їх поповнили миротворці в Парижі.

Хід історичних подій підтвердив,що Совєтська Росія ні трохи не змінила імперіялістичної політики, яку бачимо в цілій історії Московії та царської Росії. Большевицька революція завершилась повним запереченням прав людини і створенням т. зв. СССР - примусового об"єднання народів, що над ними деспотично править Кремль.

Вже в IX столітті існувала вільна Україна, відома, як Київська Держава. Ця держава була союзом вільних князівств ; вона осягнула високий степень культурного розвитку і добробуту завдяки тому, що Московія тоді ще не стала загрозою для сусідів.

Совєтський уряд у всіх поневолених краях завів ті самі методи для зміцнення і поширення комуністичної доктрини.Радикальні політичні, соціяльні й економічні зміни заведено шляхом насильства, знищено всяку опозицію, а зате всіми засобами підпирано комуністів, які формувались, як одиноко визнана і дозволена партія.

В 1945 році червона армія завоювала цілу середню Европу.Це завоювання було санкціоноване Ялтанським договором. В висліді того ціла українська нація опинилася під ярмом совєтів.

Залізна занавіса не дає змоги західнім краям слідкувати за тим, що діється на схід від т.зв. лінії Керзона. З України доходить до нас дуже мало безпосередніх вісток, і ледве чи можна їх знайти в англійській пресі. Але посередньо дістаємо досить відомостей, які кидають світло на долю об"єднаного, але ані вільного, ані незалежного українського народу.

Почалисв масові депортації з ново окупованих теренів до центральної Азії, які досі продовжуються. Греко-католицьку церкву переслідують. Гієрархія церкви, включно з усіми епископами, перестала існувати. Церкви замкнено, або передано російській урядовій православній церкві, в якій священиків іменують переважно з-поміж членів Енкаведе. Коли червона армія відступала в 1941 р., мільйони людей депортовано до Азії, звідки вони ще досі не повернулися. Країна обезлюднена, а населення терпить нужду і хвороби. Політику массових пожарів загально пристосовували до наших земель і німці і совети. В 1933 р. советський уряд викликав штучний голод в Україні, щоб зломити спротив селян проти колективізації. Тепер люди знов голодують, а тимчасом українську пшеницю - в політичних цілях шлють до Франції. Україна, житниця Европи, здана сьогодні на допомогу УНРРА. Коли німці заняли Україну, тисячі наших земляків повстали і створили партизанські відділи, щоб боротися з ворогом. Сьогодні ці самі відділи воюють проти російського наїзника в обороні незалежности нації.

Принципи атлянтійської хартії і чотири основні свободи були зламані постановами конференції в Тегерані, Москві, Ялті і Подсдамі. На конференції в Сан Франціско великі потуги погодились на домагання Рад. Союзу дозволити на право вета, що при його помочі одна з великих держав може перешкодити в здійсненні постанов кожної більшости в Організації Об"єднаних Націй. Таким чином демократія здала позиції в користь силової політики диктаторів. Слова, дефініції і термінологія мають інше значення на заході, а зовсім інше в Рад. Союзі і серед його сателітів. Оба світи говорять різними мовами і, змагаючи до різних цілей, їм трудно порозумітись на одній спільній лінії.

Мир є неподільний і світ є один. Як довго в Европі страждає в неволі понад 150 мільйонів - справжній мир немислимий. Осягнути тривкий мир коштом других народів - неможливо. Одним з результатів політики уступок є зріст претенсій агресора, якому роблять уступки. Режим диктатур завжди схильний переносити в ділянку міжнародних взаємин ті методи, які він з таким успіхом вживає в себе дома. Ці методи включають і творення по цілому світі п"ятих колон, що складаються з комуністів і їх попутників. В цьому краю робітнича партія відкинула величезною більшістю пропозицію злуки з боку комуністичної партії, бо всі вже загально знають, що комуністи всюди служать чужим інетересам. Через те розуміємо, що англійці та шкоти слідкують за тим, як терплять народи центральної Европи, які мусять зносити над собою режим, що прийшов до влади при допомозі зовнішньої сили. І влада комуністичної меншости насильством вимущує свою волю на безборонніім населенню. Через те в Україні і в інших краях, здавлених советським терором, ведеться [illegible] боротьба, тисячі патріотів воліють згинути в боротьбі за свободу, ніж покоритись наїзникам.

Сотки тисяч українських утікачів шукають тепер схорони в західніх зонах Німеччини. Вони побоюються репатріяції до т. зв. освободженої батьківщини. Ці нещасні люди, або були вивезені до Німеччини, або втекли перед советською тиранією. Їх сьогодні обвинувачує Радянський Союз, що вони фашисти, або воєнні злочинці. Тисячі українців боролись в рядах американської та польської армії. В Канаді два відсотки населення - українці з походження, але в заморській армії Канади було 35.000 тих людей, що дає 11 %, які пішли добровільно на боротьбу за свободу.

Европа стратила свою рівновагу, яка мусить бути реставрована. Український нарід шукає власного шляху для себе, а теж і для других

поневолених народів, щоб відзискати незалежність і безпеку в майбутньому.

Вільна організація об"єднаних національних держав середньої Европи видається нам найкращим гарантом мира і забезпекою справедливих прав тих народів. Західні демократичні потуги повинні переконати Росію, що це була б найкраща розв"язка так для тих націй середньої Европи, як для неї та для її безпеки.

Сьогоднішня постава Радянського Союзу, якого охоронили від німецького наїзду надзвичайні воєнні зусилля Великої Британії і З"єднаних Держав та їхня допомога для нього, загрожує вдержанню справедливости й моралі в міжнародніх взаєминах. А якщо справедливість і свобода не будуть шановані і збережені, не буде можливо встановити правдивий мир. А без цього неминуче буде знищена християнська цивілізація.

У відповідь на промову українського представника сказав предсідник конґресу Шкотської Ліґи між іншим:

Москва присвоює собі право говорити в імені України. І я часто чув людей, які кажуть, що українці те саме, що й росіяни. Як мало знають ці люди! А як добре ми тепер були поінформовані про те, що думають і відчувають українці і чого бажає Україна.

"Шкотська Ліґа Европейської Свободи" – це товариство, яке ставить собі за мету інформувати правдиво англійську прилюдну опінію про відносини в середній і східній Европі. В тій цілі воно піддержує тісні взаємини з національними кругами тих народів.